

Meeting Book: Drangedal kontrollutvalg (16.09.2019)

Drangedal kontrollutvalg

Date: 2019-09-16T12:00:00

Location: Møterommet

Note:

Saksliste

Møteinnkalling

4/19 Godkjenning av møteinnkalling 16.09.2019	3
---	---

Møteprotokoll

3/19 Godkjenning av protokoll fra møtet 13.05.2019	4
4/19 Godkjenning av protokoll fra møtet 20.06.2019	19

Saker til behandling

19/19 Oppfølging av forvaltningsrevisjonen om skole	25
20/19 Justert prosjektplan for forvaltningsrevisjon om Psykososialt miljø	76
21/19 Bestilling av risiko- og vesentlighetsvurdering som grunnlag for plan for forvaltningsrevisjon 2020-2023 Drangedal kommune	81
22/19 Bestilling av risiko- og vesentlighetsvurdering som grunnlag for plan for eierskapskontroll 2020-2023 Drangedal kommune	83
23/19 Innspill til plan for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll	85
24/19 Budsjett kontroll, tilsyn og revisjon 2020 Drangedal kommune	87
25/19 Regnskapsrevisors egenvurdering av uavhengighet 2019	90
26/19 Evaluering av kontrollutvalget arbeidsform og saker	93
27/19 Overordnet revisjonsstrategi regnskapsrevisjon 2019 Drangedal kommune	95
28/19 Eventuelt 16.09.2019	109

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/00140-21
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Drangedal kontrollutvalg	16.09.2019

Godkjenning av møteinnkalling 16.09.2019

Forslag fra sekretariatet:
Møteinnkallingen godkjennes.

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/00140-22
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Drangedal kontrollutvalg	16.09.2019

Godkjenning av protokoll fra møtet 13.05.2019

Forslag fra sekretariatet:
Protokoll fra møtet 13.05.2019 godkjennes.

Vedlegg:
- Protokoll Drangedal kontrollutvalg 13.05.2019

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Møteprotokoll

Drangedal kontrollutvalg

Dato: 13.05.2019 kl. 12:00
 Sted: Møterommet
 Arkivsak: 19/00140

Til stede: Tor Langmyr, Dag Arild Brødsjømoen, Solveig Sætre

Møtende
 varamedlemmer:

Forfall:

Andre: Oppdragsrevisor Marianne Rogn
 Daglig leder Jan Gunnar Thors sak 10-11/19
 Økonomisjef Jens Arnfinn Brødsjømoen sak 12/19
 Forvaltningsrevisor Geir Kastet Dahle sak 14/19

Protokollfører: Sander Haga Ask

Sakskart	Side
Møteinnkalling	
2/19 19/00140-9 Godkjenning av møteinnkalling 13.05.2019	3
Møteprotokoll	
2/19 19/00140-10 Godkjenning av protokoll fra møtet 11.03.2019	4
Saker til behandling	
10/19 19/09096-1 Årsregnskap og årsmelding 2018 Drangedal Kraft KF	5
11/19 19/09097-1 Årsregnskap og årsmelding 2018 Drangedal Everk KF	7

12/19	19/08944-1	Årsregnskap og årsberetning 2018 Drangedal kommune	8
13/19	19/04462-3	Prosjektplan selskapskontroll IATA IKS	10
14/19	19/09481-2	Prosjektplan forvaltningsrevisjon Boligsosialt arbeid	11
15/19	19/09502-1	Orientering om etablering av Vestfold og Telemark Revisjon IKS - Drangedal kommune	12
16/19	19/00147-3	Orientering fra revisor 13.05.2019	13
17/19	19/00148-3	Eventuelt 13.05.2019	14

Drangedal, 13.05.2019

Tor Langmyr
Kontrollutvalgsleder

Sander Haga Ask
Sekretær

Møteinnkalling**2/19 Godkjenning av møteinnkalling 13.05.2019**

Behandlet av	Møtedato	Saksnr
1 Drangedal kontrollutvalg	13.05.2019	2/19

Forslag fra sekretariatet:

Møteinnkallingen godkjennes.

Møtebehandling**Votering**

Enstemmig for forslag til vedtak.

Vedtak

Møteinnkallingen godkjennes.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

Møteprotokoll**2/19 Godkjenning av protokoll fra møtet 11.03.2019**

Behandlet av	Møtedato	Saksnr
1 Drangedal kontrollutvalg	13.05.2019	2/19

Forslag fra sekretariatet:

Protokollen fra møtet 11.03.2019 godkjennes.

Møtebehandling**Votering**

Enstemmig for forslag til vedtak.

Vedtak

Protokollen fra møtet 11.03.2019 godkjennes.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

Saker til behandling**10/19 Årsregnskap og årsmelding 2018 Drangedal Kraft KF**

Behandlet av	Møtedato	Saksnr
1 Drangedal kontrollutvalg	13.05.2019	10/19

Forslag fra sekretariatet:

Kontrollutvalgets uttalelse til særregnskap 2018 for Drangedal Kraft KF:

Kontrollutvalget har behandlet Drangedal Kraft KF sitt årsregnskap for 2018. Telemark Kommunerevisjon IKS har avlagt revisjonsberetning.

Særregnskapet viser til overskudd på kr. 94 300.

Kontrollutvalget baserer sin behandling på revisjonsberetningen. Kontrollutvalget viser til revisors vurdering av at særregnskapet i alt det vesentlige gir en dekkende fremstilling av resultatet for regnskapsåret som ble avsluttet per 31.12.2018 og at det er avgitt i samsvar med lov og forskrifter.

Kontrollutvalget anbefaler at regnskapet for Drangedal Kraft KF godkjennes som en del av Drangedal kommunes regnskap for 2018.

Uttalelsen oversendes kommunestyret med kopi til formannskapet.

Møtebehandling

Daglig leder Jan Gunnar Thors orienterte om regnskapet og årsberetningen for 2018 og svarte på spørsmål fra kontrollutvalget.

Votering

Enstemmig for forslag til vedtak.

Vedtak

Kontrollutvalgets uttalelse til særregnskap 2018 for Drangedal Kraft KF:

Kontrollutvalget har behandlet Drangedal Kraft KF sitt årsregnskap for 2018. Telemark Kommunerevisjon IKS har avlagt revisjonsberetning.

Særregnskapet viser til overskudd på kr. 94 300.

Kontrollutvalget baserer sin behandling på revisjonsberetningen. Kontrollutvalget viser til revisors vurdering av at særregnskapet i alt det vesentlige gir en dekkende fremstilling av resultatet for regnskapsåret som ble avsluttet per 31.12.2018 og at det er avgitt i samsvar med lov og forskrifter.

Kontrollutvalget anbefaler at regnskapet for Drangedal Kraft KF godkjennes som en del av Drangedal kommunes regnskap for 2018.

Uttalelsen oversendes kommunestyret med kopi til formannskapet.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

11/19 Årsregnskap og årsmelding 2018 Drangedal Everk KF

Behandlet av	Møtedato	Saksnr
1 Drangedal kontrollutvalg	13.05.2019	11/19

Forslag fra sekretariatet:

Kontrollutvalgets uttalelse til særregnskap 2018 for Drangedal Everk KF:

Kontrollutvalget har behandlet Drangedal Everk KF sitt årsregnskap for 2018. Telemark Kommunerevisjon IKS har avlagt revisjonsberetning.

Særregnskapet viser et overskudd på kr. 8 585 170.

Kontrollutvalget baserer sin behandling på revisjonsberetningen. Kontrollutvalget viser til revisors vurdering av at særregnskapet i alt det vesentlige gir en dekkende fremstilling av resultatet for regnskapsåret som ble avsluttet per 31.12.2018 og at det er avgitt i samsvar med lov og forskrift.

Kontrollutvalget anbefaler at regnskapet for Drangedal Everk KF godkjennes som en del av Drangedal kommunes regnskap for 2018.

Uttalelsen oversendes kommunestyret med kopi til formannskapet.

Møtebehandling

Daglig leder Jan Gunnar Thors orienterte om regnskap og årsberetning for Drangedal Everk KF og svarte på spørsmål fra kontrollutvalget.

Votering

Enstemmig for forslag til vedtak.

Vedtak

Kontrollutvalgets uttalelse til særregnskap 2018 for Drangedal Everk KF:

Kontrollutvalget har behandlet Drangedal Everk KF sitt årsregnskap for 2018. Telemark Kommunerevisjon IKS har avlagt revisjonsberetning.

Særregnskapet viser et overskudd på kr. 8 585 170.

Kontrollutvalget baserer sin behandling på revisjonsberetningen. Kontrollutvalget viser til revisors vurdering av at særregnskapet i alt det vesentlige gir en dekkende fremstilling av resultatet for regnskapsåret som ble avsluttet per 31.12.2018 og at det er avgitt i samsvar med lov og forskrift.

Kontrollutvalget anbefaler at regnskapet for Drangedal Everk KF godkjennes som en del av Drangedal kommunes regnskap for 2018.

Uttalelsen oversendes kommunestyret med kopi til formannskapet.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

12/19 Årsregnskap og årsberetning 2018 Drangedal kommune

Behandlet av	Møtedato	Saksnr
1 Drangedal kontrollutvalg	13.05.2019	12/19

Forslag fra sekretariatet:

Kontrollutvalgets uttalelse til kommunestyret i Drangedal om kommunes årsregnskap 2018:

Kontrollutvalget har behandlet Drangedal kommunes årsregnskap for 2018. Sammen med årsregnskapet forelå årsberetning fra rådmannen. Telemark kommunerevisjon IKS har avlagt revisjonsberetning samt rapport til kontrollutvalget vedrørende revisjonen av årsregnskapet.

Årsregnskapet viser kr. 279 449 115 til fordeling drift med et netto driftsresultat er på kr. 749 000 og et regnskaplig mindreforbruk på kr 8 781 850. Investeringsregnskapet viser et resultat i balanse.

Kontrollutvalget mener at presentasjonen av regnskapet med tilhørende spesifikasjoner tilfredsstillende brukernes informasjonsbehov og gir et riktig inntrykk av de forhold som årsmeldingen omhandler.

Kontrollutvalget viser til revisjonsberetningen der revisor mener at regnskapet er avlagt i samsvar med lover og forskrifter og god kommunal regnskapsskikk.

Kontrollutvalget anbefaler at Drangedal kommunes årsregnskap 2018 godkjennes.

Uttalelsen oversendes kommunestyret med kopi til formannskapet.

Revisors rapport til kontrollutvalget vedrørende årsregnskapet for 2018, datert 04.05.2019 er vedlagt.

Møtebehandling

Økonomisjef Jens Arnfinn Brødsjømoen orienterte om regnskap og årsmelding 2018, og svarte på spørsmål fra kontrollutvalget.

Votering

Enstemmig for forslag til vedtak.

Vedtak

Kontrollutvalgets uttalelse til kommunestyret i Drangedal om kommunes årsregnskap 2018:

Kontrollutvalget har behandlet Drangedal kommunes årsregnskap for 2018. Sammen med årsregnskapet forelå årsberetning fra rådmannen. Telemark kommunerevisjon IKS har avlagt revisjonsberetning samt rapport til kontrollutvalget vedrørende revisjonen av årsregnskapet.

Årsregnskapet viser kr. 279 449 115 til fordeling drift med et netto driftsresultat er på kr. 749 000 og et regnskaplig mindreforbruk på kr 8 781 850. Investeringsregnskapet viser et resultat i balanse.

Kontrollutvalget mener at presentasjonen av regnskapet med tilhørende spesifikasjoner tilfredsstillende brukernes informasjonsbehov og gir et riktig inntrykk av de forhold som årsmeldingen omhandler.

Kontrollutvalget viser til revisjonsberetningen der revisor mener at regnskapet er avlagt i samsvar med lover og forskrifter og god kommunal regnskapsskikk.

Kontrollutvalget anbefaler at Drangedal kommunes årsregnskap 2018 godkjennes.

Uttalelsen oversendes kommunestyret med kopi til formannskapet.

Revisors rapport til kontrollutvalget vedrørende årsregnskapet for 2018, datert 04.05.2019 er vedlagt.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

13/19 Prosjektplan selskapskontroll IATA IKS

Behandlet av	Møtedato	Saksnr
1 Drangedal kontrollutvalg	13.05.2019	13/19

Forslag fra sekretariatet:

Kontrollutvalget godkjenner den foreliggende prosjektplanen fra Telemark Kommunerevisjon IKS med en kostnad på kr. 37 400 for Drangedal kommune.

Møtebehandling

Kontrollutvalget gikk igjennom prosjektplanen for selskapskontrollen i IATA IKS.

Votering

Enstemmig for forslag til vedtak.

Vedtak

Kontrollutvalget godkjenner den foreliggende prosjektplanen fra Telemark Kommunerevisjon IKS med en kostnad på kr. 37 400 for Drangedal kommune.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

14/19 Prosjektplan forvaltningsrevisjon Boligsosialt arbeid

Behandlet av	Møtedato	Saksnr
1 Drangedal kontrollutvalg	13.05.2019	14/19

Forslag fra sekretariatet:

Saken legges frem uten forslag til vedtak.

Møtebehandling

Forvaltningsrevisor Geir Kastet Dahle orienterte om prosjektplanen om Boligsosialt arbeid.

Kontrollutvalget diskuterte prosjektplanen og mulige problemstillinger.

Forslag til vedtak fremsatt i møtet:

Kontrollutvalget ønsker at forvaltningsrevisjonen skal ha følgende problemstilling:

- Hvordan er boligsituasjonen/boligmarkedet for sosialhjelpsmottakere?
- I hvilken grad får sosialhjelpsmottakere dekket sitt boligbehov i kommunen?

Revisor gis mulighet til å justere problemstillingen ytterligere i tråd med de diskusjoner som var i møtet.

Votering

Enstemmig for forslag til vedtak fremsatt i møtet.

Vedtak

Kontrollutvalget ønsker at forvaltningsrevisjonen skal ha følgende problemstilling:

- Hvordan er boligsituasjonen/boligmarkedet for sosialhjelpsmottakere?
- I hvilken grad får sosialhjelpsmottakere dekket sitt boligbehov i kommunen?

Revisor gis mulighet til å justere problemstillingen ytterligere i tråd med de diskusjoner som var i møtet.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

15/19 Orientering om etablering av Vestfold og Telemark Revisjon IKS - Drangedal kommune

Behandlet av	Møtedato	Saksnr
1 Drangedal kontrollutvalg	13.05.2019	15/19

Forslag fra sekretariatet:

Kontrollutvalget tar saken til orientering.

Møtebehandling

Revisjonen orienterte om etableringen av Vestfold og Telemark Revisjon IKS.

Votering

Enstemmig for forslag til vedtak.

Vedtak

Kontrollutvalget tar saken til orientering.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

16/19 Orientering fra revisor 13.05.2019

Behandlet av	Møtedato	Saksnr
1 Drangedal kontrollutvalg	13.05.2019	16/19

Forslag fra sekretariatet:

Saken tas til orientering.

Møtebehandling

Oppdragsrevisor Marianne Rogn orienterte om endring av oppdragsrevisor for Drangedal kommune for revideringen av regnskapet for 2019. Ny oppdragsrevisor er Birgitte Holmberg.

Votering

Enstemmig for forslag til vedtak.

Vedtak

Saken tas til orientering.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

17/19 Eventuelt 13.05.2019

Behandlet av	Møtedato	Saksnr
1 Drangedal kontrollutvalg	13.05.2019	17/19

Forslag fra sekretariatet:

Saken tas til orientering.

Møtebehandling

1. Innkommen post.
 - a. Ingen.
2. Referatsaker/kontrollutvalgets saker behandlet i kommunestyret
 - a. Kontrollutvalgets årsmelding for 2018 behandlet i kommunestyret 09.05.2019.
3. Neste møte blir 16.09.2019 kl. 12.00.
4. Eventuelt
 - a. Kontrollutvalget diskuterte oppfølging av politiske vedtak og investeringsprosjekter. Utvalget vil ta med som et innspill i arbeidet med overordnet analyse og ny plan for forvaltningsrevisjon.
 - b. Kontrollutvalget diskuterte forslag til godtgjørelse for valgnemnda og hvem som vedtar godtgjørelsene i kommunen.
 - c. Leder orienterte om representantskapet i Telemark Kommunerevisjon IKS og IATA IKS.
 - d. Leder orienterte om Temark sin vårkonferanse i Arendal og foredragene som var.
 - e. Leder deltar på vegne av kontrollutvalget på Fagkonferansen til Forum for kontroll og tilsyn i Kristiansand 4-5. juni.

Votering

Enstemmig for forslag til vedtak.

Vedtak

Saken tas til orientering.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/00140-23
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Drangedal kontrollutvalg	16.09.2019

Godkjenning av protokoll fra møtet 20.06.2019

Forslag fra sekretariatet:
Protokoll fra møtet 20.06.2019 godkjennes.

Vedlegg:
- Protokoll Drangedal kontrollutvalg 20.06.2019

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Møteprotokoll

Drangedal kontrollutvalg

Dato: 20.06.2019 kl. 12:00 – 14:00
 Sted: Møterommet
 Arkivsak: 19/00140

Til stede: Tor Langmyr, Dag Arild Brødsjømoen

Møtende
 varamedlemmer:

Forfall: Solveig Sætre

Andre: Rådmann Jørn Chr. S Knudsen
 Rektor Stein Heldal Hugstmyr

Forvaltningsrevisor Kirsti Torbjørnson

Oppdragsrevisor Birgitte Holmberg
 Utvalgssekretær Ingebjørg Liland

Protokollfører: Ingebjørg Liland

Sakskart	Side
Møteinnkalling	
3/19 19/00140-16 Godkjenning av møteinnkalling 20.06.2019	3
Møteprotokoll	
Saker til behandling	
18/19 19/10761-1 Psykososialt miljø i Drangedal skolen	4

Drangedal, 20.06.2019

Tor Langmyr
Kontrollutvalgsleder

Ingebjørg Liland
Utvalgssekretær

Møteinnkalling

3/19 Godkjenning av møteinnkalling 20.06.2019

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Drangedal kontrollutvalg	20.06.2019	3/19

Forslag fra sekretariatet:

Møteinnkallingen godkjennes.

Møtebehandling

Votering

Enstemmig.

Vedtak

Møteinnkallingen godkjennes.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

Saker til behandling

18/19 Psykososialt miljø i Drangedal skolen

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Drangedal kontrollutvalg	20.06.2019	18/19

Forslag fra sekretariatet:

Saken legges frem uten forslag til vedtak.

Møtebehandling

Rådmann Jens Chr. S. Knutsen og Rektor Stein Heldal Hugstmyr ga utvalget en orientering om status i saken per i dag.

Forvaltningsrevisor Kirsti Torbjørnson la frem revisjonens forslag til hvordan en forvaltningsrevisjon kan gjennomføres. Kontrollutvalget, rådmann og rektor kom med innspill til revisors skisse.

Det er flere tilsynsmyndigheter som nå har satt i gang tilsyn av Drangedal skolen. Det er viktig at forvaltningsrevisjonen koordineres opp mot disse tilsynene.

Kontrollutvalget ønsker ikke å avlyse revisjonen knytta til bolisosialt arbeid. Denne revisjonen forskyves slik at forvaltningsrevisjon om det psykososiale miljøet i Drangedal skolen prioriteres.

Omforent forslag til vedtak:

Kontrollutvalget i Drangedal kommune bestiller forvaltningsrevisjon som omhandler psykososialt miljø i Drangedal skolen med følgende tema:

- kartlegge og beskrive kommunens organisering og praksis i det forebyggende arbeidet rettet mot barn og unge
- kartlegger kommunens dokumentasjon av hvordan definerte elevsaker i den aktuelle tidsperioden er håndtert.

Kontrollutvalget ønsker at Telemark kommunerevisjon avgrenser undersøkelsen til de konkrete sakenen kommunen er gjort kjent med.

Kontrollutvalget ber Telemark kommunerevisjon IKS gi en undervegsrapportering i møtet 16 september, der det også legges frem et kostnadsoverslag slik at kontrollutvalget kan be om en eventuelt tilleggsbevilgning fra kommunestyret.

Forvaltningsrevisjonsrapporten om det psykososiale miljøet i Drangedal skolen prioriteres for forvaltningsrevisjonsrapporten om bolisosialt arbeid.

Votering

Enstemmig for forslag til vedtak.

Vedtak

Kontrollutvalget i Drangedal kommune bestiller forvaltningsrevisjon som omhandler psykososialt miljø i Drangedal skolen med følgende tema:

- kartlegge og beskrive kommunens organisering og praksis i det forebyggende arbeidet rettet mot barn og unge

- kartlegger kommunens dokumentasjon av hvordan definerte elevsaker i den aktuelle tidsperioden er håndtert.

Kontrollutvalget ønsker at Telemark kommunerevisjon avgrenser undersøkelsen til de konkrete saken kommunen er gjort kjent med.

Kontrollutvalget ber Telemark kommunerevisjon IKS gi en undervegsrapportering i møtet 16 september, der det også legges frem et kostnadsoverslag slik at kontrollutvalget kan be om en eventuelt tilleggsbevilgning fra kommunestyret.

Forvaltningsrevisjonsrapporten om det psykososiale miljøet i Drangedal skolen prioriteres før forvaltningsrevisjonsrapporten om boligsosialt arbeid.

[Lagre] [Lagre endelig vedtak]

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 18/03922-10
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Drangedal kontrollutvalg	16.09.2019

Oppfølging av forvaltningsrevisjonen om skole

Forslag fra sekretariatet:

Kontrollutvalget tar rådmannens tilbakemelding til orientering.

Utvalget er fornøyd med oppfølgingen av forvaltningsrevisjonen og forutsetter at siste anbefaling vil bli videre fulgt opp ved innføring av ny læreplan.

Bakgrunn for saken:

Kontrollutvalget behandlet i sitt møte 26.11.2018 forvaltningsrevisjonsrapporten skole.

Forvaltningsrevisjonen hadde problemstillingene:

- Har Drangedal kommune tiltak for å fange opp og følge opp saker som gjelder elevenes skolemiljø?
- I hvilken grad har Drangedal skolens deltakelse i prosjektet Ungdomstrinn i utvikling hatt virkning på skolens planer, metodikk og praksis?

Alle elever har ifølge opplæringsloven rett til et trygt og godt skolemiljø. Høsten 2017 ble opplæringsloven kapittel 9a om elevenes skolemiljø endret, blant annet ved at skolene har fått en skjerpet aktivitetsplikt. Drangedal kommune har deltatt i det nasjonale prosjektet ungdomstrinnet i utvikling. Prosjektet er en del av utdanningsdirektoratets satsing på skolebasert kompetanseutvikling.

Forvaltningsrevisjonen som ble gjennomført hadde to problemstillinger og funnene i rapporten er gjengitt under den enkelte problemstilling.

Har Drangedal kommune tiltak for å fange opp og følge opp saker som gjelder elevenes skolemiljø?

Revisjonen mente i rapporten at kommunen i all hovedsak har egnede tiltak for å fange opp og følge opp saker som gjelder elevenes skolemiljø. Kommunen/skolene har styrende dokument, planer og tiltak som skal bidra til et trygt skolemiljø og det er en egen kontaktperson i mobbesaker. Det er utarbeidet felles skjema for varsler om mistanke om at elever ikke har et godt og trygt skolemiljø. Kommunen har sørget for at skoleledere og pedagogiske personale er informert om de plikter som følger av endringer i opplæringsloven. Revisjonen mener at informasjon til øvrige ansatte i skolen kunne vært gjort mer systematisk.

Revisjonen mener at kommunen har oppfylt kravet i opplæringsloven §9A-9 om informasjonsplikt til elever og foresatte. Det påpekes at informasjonen som ligger på kommunens hjemmeside ikke er oppdatert og at det bør oppdateres i tråd med nytt regelverk. Revisjonen skriver at varsel som meldes inn og aktivitetsplaner som blir laget, i for liten grad blir arkivert fortløpende i kommunens sak/arkivsystem.

I hvilken grad har Drangedal skolens deltakelse i prosjektet Ungdomstrinn i utvikling hatt virkning på skolens planer, metodikk og praksis?

Revisor mener deltakelsen i prosjektet Ungdomstrinn i utvikling har hatt virkning på kommunens utviklingsarbeid og skolens planer, metodikk og praksis. Kommunen har høstet kompetanseutvikling på Drangedal 10-årige skole, og legger opp til at slikt arbeid skal utvides til de andre skolene i kommunen. Etter revisors vurdering kunne kommunens arbeid med skolebasert kompetanseutvikling vært synliggjort i kommunens skolepolitiske plattform/pedagogiske utviklingsplan.

Skolen har bare delvis lokale læreplaner som er i tråd med kommunens krav og målsettinger gitt i *skolepolitisk plattform, overordnede mål og pedagogiske utviklingsplan for skolene i Drangedal kommune 2017-2020*. I to av de lokale læreplanene finner revisor beskrivelser av hvordan arbeid med grunnleggende ferdigheter skal legges til grunn for undervisningen i fagene.

Revisjonen mener rapportens funn tyder på at deltakelsen i prosjektet har ført til økt samarbeid og samhandling mellom lærere på skolen. Videre går det frem at lærerne oppgir at kompetanse på undervisning i regning som grunnleggende ferdighet har økt, og at de har endret praksis som følge av prosjektet.

Revisor kom med følgende anbefalinger til kommunen i rapporten:

- Sikre at ikke-pedagogisk personell i skolene blir gjort kjent med aktivitetsplikten og kommunens rutiner for arbeid med elevenes skolemiljø
- Sørg for å ha oppdatert informasjon på kommunens nettsider om arbeid med elevenes skolemiljø
- Sørg for å dokumentere varsler og tiltaksplaner i kommunens sak/arkivsystem fortløpende
- Følg opp kommunens egen Pedagogisk utviklingsplan ved å legge vekt på arbeid med grunnleggende ferdigheter i kommunens lokale læreplaner og implementere dette i undervisningen

Kontrollutvalget fattet følgende vedtak i saken:

«Kontrollutvalget tar forvaltningsrevisjonsrapporten Elevenes skolemiljø til orientering og innstiller følgende til kommunestyret:

Kommunestyret tar rapporten til orientering og ber rådmannen følge opp rapporten anbefalinger om å:

- *Sikre at ikke-pedagogisk personell i skolene blir gjort kjent med aktivitetsplikten og kommunens rutiner for arbeid med elevenes skolemiljø*
- *Sørg for å ha oppdatert informasjon på kommunens nettsider om arbeid med elevenes skolemiljø*
- *Sørg for å dokumentere varsler og tiltaksplaner i kommunens sak/arkivsystem fortløpende*
- *Følg opp kommunens egen Pedagogisk utviklingsplan ved å legge vekt på arbeid med grunnleggende ferdigheter i kommunens lokale læreplaner og implementere dette i undervisningen*

Kommunestyret ber rådmannen gi en skriftlig tilbakemelding på hvordan anbefalingene i rapporten er fulgt opp til kontrollutvalget innen september 2019.»

Kommunestyret vedtok enstemmig kontrollutvalget innstilling i saken.

Saksopplysninger:

I tråd med kommunestyrets vedtak har rådmannen kommet med en skriftlig tilbakemelding på oppfølgingen av forvaltningsrevisjonen. I den skriver administrasjonen at forvaltningsrevisjonen nå er fulgt opp på en hensiktsmessig måte, og at rapportens bemerkninger og anbefalinger er fulgt opp. Det ble i forvaltningsrevisjonen gitt fire anbefalinger og administrasjonen skriver om oppfølgingen av disse:

1. *Sikre at ikke-pedagogisk personell i skolene blir gjort kjent med aktivitetsplikten og kommunens rutiner for arbeid med elevenes skolemiljø*

Dette punktet er svart opp. Ved oppstart av nytt skoleår blir dette sikret ved gjennomgang av lovverk knyttet til dette (kapittel 9a i Opplæringsloven), samt skolenes rutiner for varsling og videre saksbehandling.

2. *Sørge for å ha oppdatert informasjon på kommunens nettsider om arbeid med elevenes skolemiljø*

Alle lenker på kommunens nettside knyttet til dette har blitt oppdatert. Nettsidene er også oppe jevnlig på ledermøter, slik at vi husker på oppdateringer av eventuelle gamle lenker.

3. *Sørge for å dokumentere varsler og tiltaksplaner i kommunens sak/arkivsystem fortløpende*

Alle skolene har en mer fortløpende ajourføring av slike varsler, enn hva som var tilfelle under revisjonen.

4. *Følge opp kommunens egen Pedagogisk utviklingsplan ved å legge vekt på arbeid med grunnleggende ferdigheter i kommunens lokale læreplaner og implementere dette i undervisningen.*

Skolene har fokus på grunnleggende ferdigheter i både utviklingsarbeidet og undervisningen. Drangedal kommune har blitt språkkommune, og har derfor økt fokus på lesing som grunnleggende ferdighet. Det er også utarbeidet en ny leseplan i dette arbeidet, som sikrer lesing som grunnleggende ferdighet i alle fag.

Kommunalsjef erkjenner at det kan være noen mangler på dette punktet i de lokale læreplanene fortsatt, men ettersom ny læreplan skal innføres i 2020 er det lite hensiktsmessig å legge ned mye arbeid i å oppdatere disse nå.

Vurdering fra sekretariatet:

Tilbakemeldingen fra administrasjonen viser at det meste er blitt fulgt og skal være på plass. Det erkjennes at det kan være noen mangler i de lokale læreplanene, men at ettersom nye læreplaner skal innføres i 2020 mener administrasjonen det er lite hensiktsmessig å gjennomføre dette nå.

Sekretariatet anser at rapportens anbefalinger og kommunestyrets vedtak i all hovedsak er fulgt opp.

Vedlegg:

- Forvaltningsrevisjonsrapport skole
- Rådmannens tilbakemelding på oppfølging av rapporten.

Elevenes skolemiljø

Forvaltningsrevisjon – Drangedal kommune

2018 :: 717 018

[Klikk her for tips til å lese rapporten elektronisk](#)

Innhold

Sammendrag	iii
1 Innledning	1
1.1 Kontrollutvalgets bestilling	1
1.2 Bakgrunn.....	1
1.3 Problemstillinger og revisjonskriterier.....	1
1.4 Avgrensning	2
1.5 Metode og kvalitetssikring.....	2
1.6 Høring.....	2
2 Elevenes skolemiljø.....	3
2.1 Revisjonskriterier	3
2.2 Fakta om arbeid med elevenes skolemiljø	3
2.3 Revisors vurdering.....	13
3 Ungdomstrinn i utvikling.....	16
3.1 Revisjonskriterier	16
3.2 Fakta om Ungdomstrinn i utvikling.....	16
3.3 Revisors vurdering.....	24
4 Konklusjoner og anbefalinger	26
4.1 Konklusjoner	26
4.2 Anbefalinger.....	27
Litteratur og kildereferanser.....	28
Vedlegg 1: Rådmannens høringssvar.....	29
Vedlegg 2: Revisjonskriterier	30
Elevenes skolemiljø	30
Ungdomstrinnet i utvikling	32
Vedlegg 3: Metode og kvalitetssikring	35
Vedlegg 4 Meldeskjema og mal for tiltaksplan	38
Leser du dokumentet elektronisk?.....	41
For PC, android nettbrett eller Mac.....	41
Lese på iPad?.....	41

Foto forside: Danny Twang

Sammendrag

Bestilling og bakgrunn

Forvaltningsrevisjonen er bestilt av kontrollutvalget i møte den 12. mars 2018, sak 6/18.

Metode

I arbeidet med rapporten har vi fått tilgang til og gjennomgått ulike rutiner, reglement og andre kommunale dokumenter knyttet til de to temaene. Vi har intervjuet rektorene på skolene i kommunen og fått informasjon fra sentrale personer i kommuneadministrasjonen, et utvalg lærere og foreldrerepresentanter. Videre har vi fått innsyn i kommunens sak/arkivsystem for å se på dokumentasjon av saker som gjelder elevenes skolemiljø.

I forbindelse med del to i rapporten har vi gjennomført en spørreundersøkelse blant lærere på Drangedal 10-årige skole.

Problemstillinger

Vi har undersøkt følgende problemstillinger:

Har Drangedal kommune tiltak for å fange opp og følge opp saker som gjelder elevenes skolemiljø?

Etter vår vurdering har kommunen i all hovedsak egnede tiltak for å fange opp og følge opp saker som gjelder elevenes skolemiljø.

Kommunen/skolene har styrende dokument, planer og tiltak som skal bidra til et trygt skolemiljø. Kommunen har kontaktperson i mobbesaker.

Det er utarbeidet felles skjema for varsler der en har mistanke om at elever ikke har et trygt og godt skolemiljø. Felles mal for aktivitetsplan foreligger. Dette er med på å sikre at krav som er stilt i opplæringslovens § 9a blir ivaretatt.

Kommunen har sørget for at skoleledere og pedagogisk personale har fått informasjon om de plikter som følger av endringene i opplæringsloven. Informasjon til andre ansatte i skolen kunne etter vår vurdering vært mer gjort mer systematisk.

Etter vår vurdering har kommunen oppfylt kravet i opplæringsloven § 9A-9 om informasjonsplikt til elever og foresatte.

Vi har sett at det ligger informasjon på kommunens hjemmeside som ikke er oppdatert. Denne informasjonen bør oppdateres slik at det er i tråd med nytt regelverk.

Varsel som blir meldt inn, og aktivitetsplaner som blir laget, blir i for liten grad arkivert fortløpende i kommunens sak/arkivsystem.

I hvilken grad har deltakelse i prosjektet Ungdomstrinn i utvikling hatt virkning på kommunens utviklingsarbeid og skolens planer, metodikk og praksis?

Etter vår vurdering har deltakelsen i prosjektet Ungdomstrinn i utvikling hatt virkning på kommunens utviklingsarbeid og skolens planer, metodikk og praksis.

Kommunen har høstet erfaringer med skolebasert kompetanseutvikling på Drangedal 10-årige skole, og en legger opp til at slikt arbeid skal utvides til de andre skolene i kommunen. Etter vår vurdering kunne kommunens arbeid med skolebasert kompetanseutvikling vært synliggjort i kommunens skolepolitiske plattform-/pedagogisk utviklingsplan.

Skolen har bare delvis lokale læreplaner som er i tråd med kommunens krav og målsettinger gitt i *Skolepolitisk plattform, overordnede mål og pedagogisk utviklingsplan for skolene i Drangedal kommune 2017 – 2020*. I to av de lokale læreplanene finner vi beskrivelser av hvordan arbeid med grunnleggende ferdigheter skal legges til grunn for undervisningen i fagene.

Våre funn tyder på at deltakelsen i prosjektet har ført til økt samarbeid og samhandling mellom lærere på skolen. Dessuten oppgir lærerne at kompetanse på undervisning i regning som grunnleggende ferdighet har økt, og at de har endret praksis som følge av prosjektet.

Anbefalinger

Vi mener at kommunen bør

- sikre at ikke-pedagogisk personell i skolene blir gjort kjent med aktivitetsplikten og kommunens rutiner for arbeid med elevenes skolemiljø

717 018 Elevenes skolemiljø – Drangedal kommune

- Sørge for å ha oppdatert informasjon på kommunens nettsider om arbeid med elevenes skolemiljø
- Sørge for å dokumentere varsler og tiltaksplaner i kommunens sak/arkivsystem fortløpende
- Følge opp kommunens egen *Pedagogisk utviklingsplan* ved å legge vekt på arbeid med grunnleggende ferdigheter i kommunens lokale læreplaner og implementere dette i undervisningen

Skien, 14. november 2018

Telemark kommunerevisjon IKS

1 Innledning

1.1 Kontrollutvalgets bestilling

Forvaltningsrevisjonen er bestilt av kontrollutvalget i Drangedal 12. mars 2018 i sak 6/18.

Bestillingen er i tråd med kommunens plan for forvaltningsrevisjon.

Hjemmel for forvaltningsrevisjon er gitt i kommunelovens § 77 nr. 4, jamfør forskrift om kontrollutvalg kapittel 5 og forskrift om revisjon kapitel 3.

1.2 Bakgrunn

Alle elever i norsk skole har ifølge opplæringsloven¹ rett til et trygt og godt skolemiljø. Høsten 2017 ble opplæringslovens kapittel 9a om elevens skolemiljø endret, blant annet ved at skolene har fått en skjerpet aktivitetsplikt.

Drangedal kommune har deltatt i det nasjonale prosjektet *Ungdomstrinnet i utvikling*. Prosjektet er en del av utdanningsdirektoratets satsing på skolebasert kompetanseutvikling. I Drangedal var det fokus på regning som grunnleggende ferdighet.

1.3 Problemstillinger og revisjonskriterier

Rapporten handler om følgende problemstillinger:

Har Drangedal kommune tiltak for å fange opp og følge opp saker som gjelder elevenes skolemiljø?

og

I hvilken grad har deltakelse i prosjektet Ungdomstrinn i utvikling hatt virkning på kommunens utviklingsarbeid og skolens planer, metodikk og praksis?

Revisjonskriteriene² i den delen av forvaltningsrevisjonen som handler om kommunens arbeid med elevenes skolemiljø er i hovedsak hentet fra opplæringsloven.

¹ Lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringsloven)

² Revisjonskriterier er de regler og normer som gjelder innenfor det området vi skal undersøke. Revisjonskriteriene er grunnlaget for revisors analyser, vurderinger og konklusjoner. Revisjonskriteriene er et viktig grunnlag for å kunne dokumentere samsvar, avvik eller svakheter.

For den andre delen, om prosjektet *Ungdomstrinnet i Utvikling*, har vi utledet kriterier fra Kunnskapsløftet (LK06), St.meld. nr. 31 (2007–2008) *Kvalitet i skolen* og St. meld nr. 22 (2010-2011) *Motivasjon – Mestring – Muligheter – Ungdomstrinnet*.

Kriteriene framgår under hver problemstilling nedenfor, og er nærmere omtalt i vedlegg 2 til rapporten.

1.4 Avgrensning

Med elevenes skolemiljø menes både det fysiske og det psykososiale miljøet på skolen. I denne rapporten har vi sett på skolens arbeid med det psykososiale miljøet, men vi bruker likevel det mer allmenne begrepet elevenes skolemiljø i rapporten. Vi har undersøkt kommunens og skolens tiltak og prosedyrer/rutiner for å hindre at elever blir mobbet. Vi har ikke sett på håndteringen av enkeltsaker.

1.5 Metode og kvalitetssikring

I arbeidet med rapporten har vi fått tilgang til og gjennomgått ulike rutiner, reglement og andre kommunale dokumenter knyttet til de to temaene.

Vi har intervjuet rektorene på skolene i kommunen og fått informasjon fra sentrale personer i kommuneadministrasjonen, et utvalg lærere og foreldre-representanter.

Vi har fått innsyn i kommunens sak/arkivsystem for å se på dokumentasjon av saker som gjelder elevenes skolemiljø.

I forbindelse med del to i rapporten har vi gjennomført en spørreundersøkelse blant lærere på Drangedal 10-årige skole.

Metode og tiltak for kvalitetssikring er omtalt nærmere i vedlegg 3 til rapporten.

1.6 Høring

Rapporten er presentert i et høringsmøte med administrasjonen i kommunen og sendt på høring 30. oktober 2018. Rådmannens hørings svar følger rapporten i vedlegg 1.

2 Elevenes skolemiljø

Har Drangedal kommune tiltak for å fange opp og følge opp saker som gjelder elevenes skolemiljø.

2.1 Revisjonskriterier

Vi har utledet følgende revisjonskriterier:

- *Kommunen/skolen skal ha tiltak for å sikre et trygt skolemiljø.*
- *Skolen skal ha rutiner i tråd med de krav som er stilt i opplæringslovens kapittel 9a.*
- *Skolen skal sørge for at alle som arbeider ved skolen har fått opplæring i rutinene og prosedyrene som gjelder elevenes skolemiljø.*
- *Skolen skal gi elever og foreldre/foresatte informasjon om ansvar, rettigheter og prosedyrer som gjelder avdekking og oppfølging av elevenes skolemiljø.*
- *Kommunen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.*

2.2 Fakta om arbeid med elevenes skolemiljø

I Drangedal er det tre skoler; Kroken skole med 73 elever, Tørdal skule med 35 elever og Drangedal 10-årige skole. Det er bare sistnevnte skole som har ungdomstrinn. Drangedal 10-årige skole har 226 elever på barnetrinnet og 158 elever på ungdomstrinnet.

Skolene i Norge gjennomfører hvert år elevundersøkelser blant elever på 7. og 10. klassetrinn. Dette er standardiserte undersøkelser³ som gjør det mulig å sammenlikne tall mellom skoler, kommuner og fylker, samt å se utviklingstrekk over tid. Resultater av elevundersøkelsen vises på nettstedet Skoleporten.no. Her kan en bl.a. se andelen elever som svarer at de blir mobbet av medelever, mobbet digitalt og/eller mobbet av voksne på skolen 2-3 ganger i måneden eller oftere.

For skoleåret 2016/2017 vises ikke resultatene for skolene i Drangedal fordi det er få elever, mellom en og fire, som har svart at de har opplevd mobbing. I slike tilfeller vises ikke resultatet i Skoleporten. Dette gjaldt for begge klassetrinn som er omfattet av undersøkelsene, 7. og 10. klassetrinn

³ Utdanningsdirektoratet er ansvarlig for undersøkelsene. Nettstedet «Skoleporten» publiserer data fra undersøkelsene.

Går vi til resultatene for sist elevundersøkelse, skoleåret 2017/18, vises ikke tall for 7. klasstrinn (av samme grunn som nevnt ovenfor). Tallene for 10 klasstrinn er i midlertid svært høye. Her svarte 25 % av alle elevene på 10. trinn at de hadde opplevd mobbing på skolen 2-3 ganger eller oftere. Tall for gutter vises ikke (av samme grunn som beskrevet tidligere). For jentene er andelen 37 %.

Rektor på skolen sier i en kommentar at det er sammensatte årsaker til det dårlige resultatet for 10. klasstrinn ved sist elevundersøkelse: Et lite homogent kull - en elevgruppe med store variasjoner. Det dreide seg om ekskludering og et festmiljø på fritiden, hvor noen elever ikke ble invitert og utfryst fra disse aktivitetene. Det var også et kull med mange elever med spesielle behov. Dessuten ble forholdene på skolevei (buss) på enkelte strekninger beskrevet som svært ugreie. Dette ble tatt tak i med hjelp fra busselskapet.

Vi går ikke her nærmere inn på data fra elevundersøkelsen.

2.2.1 Tiltak

Vi gir her en gjennomgang av reglement og planer som omhandler arbeid med elevenes skolemiljø og forebyggende tiltak i kommunen.

Kommunestyret vedtok 14. desember 2017 Ordensregler for skolene i Drangedal kommune. I reglementet finner vi bl.a. disse punktene:

- 1.4. Eleven viser god oppførsel overfor medelever, lærere, andre ansatte og besøkende.
- 1.5. Eleven viser omsorg og respekt for andre.
- 1.6. Banning og ufint språkbruk og digitale krenkelser rettet mot medelever og ansatte skal ikke forekomme.
- 1.7. Elever skal ikke utsette andre for vold, rasistiske utsagn, seksuell trakassering eller sjikane. Elever skal heller ikke utsette andre for trakassering på grunn av religion eller livssyn.

Kommunestyret vedtok i juni 2017 Skolepolitisk plattform, overordnede mål og pedagogisk utviklingsplan for skolene i Drangedal kommune 2017 – 2020. Denne angir den pedagogiske plattformen og verdigrunnlaget for skolene i kommunen. Planen peker på tre overordnede mål, hvorav ett er å bedre trygghet, helse og trivsel for elevene. I kapitlet som omhandler forebyggende, helsefremmende tiltak i skolemiljøet blir det sagt at:

Drangedal kommune har nulltoleranse når det gjelder mobbing i skolene våre. En rekke tilnærminger og tiltak for å forebygge mobbing og krenkelser skal være viktig del av skolenes kontinuerlige arbeid.

Videre er endringene i opplæringslovens kapittel 9a er omtalt, og kommunens arbeid med oppfølging av dette beskrevet i den skolepolitiske plattformen.

Drangedal har Pedagogisk utviklingsplan 2017 – 2020. Ett av satsingsområdene er arbeid med elevenes skolemiljø:

Figur 1 Utlipp fra Pedagogisk utviklingsplan 2017 - 2020

Satsingsområde: Bedre trygghet, helse og trivsel for elevene	
Mål	Elevene skal oppleve å ha et trygt og godt psykisk og fysisk skolemiljø
Tiltak	<ul style="list-style-type: none"> - Refleksjon i kollegiet for å sikre et godt læringsmiljø og koordinerte lærere - Jobbe aktivt med aktivitetsplikten i forhold til <u>kap. 9 A</u> - Revidere lokal og kommunal handlingsplan knyttet til <u>kap. 9 A</u> Forebyggende tiltak: <ul style="list-style-type: none"> - Uteskole - Liv og røre - Aktiv skole365 - Zippys venner - Art
Når	Fortløpende utvikling fra 1.8.2017
Ansvar	Rektor må sikre: Skole og SFO sine plikter knyttet til revidert <u>kap 9 A</u> + Aktivitetsplikt gjeldende fra 2017/2018
Indikatorer	Elevundersøkelsen, elevsamtaler, hjem- skole, vurdering for læring
Evaluering	Årlig tilbakemelding fra rektor, antall aktivitetsplaner

I følge pedagogisk rådgiver på skolekontoret fungerer Rutiner i forbindelse med Opplæringsloven kapittel 9 a – Det psykososiale miljøet (blir nærmere omtalt i felles rutiner og maler s. 8) som felles kommunal handlingsplan mot mobbing i grunnskolen.

Hver og en skole har i tillegg laget sine lokale handlingsplaner mot mobbing. Planene inneholder definisjoner, målsettinger og skisserer ulike tiltak for å forebygge mobbing. Det blir også vist til hvordan skolen skal håndtere saker dersom mobbing har funnet sted. Alle disse planene er oppdatert i forhold til endringene som kom i opplæringsloven i 2017.

Fra og med skoleåret 2017/18 opprettet kommunen en funksjon som kontaktperson i mobbesaker. Det er en av de administrativt ansatte hos kommunalsjefen som innehar denne funksjonen. Dersom en elev eller foresatte opplever at skolen ikke håndterer en sak på en tilfredsstillende måte skal de kunne kontakte kontaktpersonen for å få hjelp.

Så langt (oktober 2018) har ikke mobbekontakten hatt saker der elever og/eller foresatte/foreldre har tatt slik kontakt.

Det er laget et eget skriv til foreldrene med informasjon om kontaktpersonenes funksjon. I skrivet er det også tips og råd om hvordan foreldre kan forholde seg til barn som blir mobbet, barn som mobber og annet aktuelt stoff om temaet.

Skolepolitisk plattform, overordnede mål og pedagogisk utviklingsplan for skolene i Drangedal kommune 2017 – 2020 har også et kapittel om forbyggende arbeid. Her er det pekt på ulike tiltak og program som skolene i Drangedal er involvert i (nærmer beskrevet nedenfor).

I mars 2018 vedtok kommunestyret Handlingsplan mot mobbing i barnehagene (sak 15/18). Hensikten er å hindre uheldige situasjoner i barnehagen og forebygge mobbing.

Kroken skole har over flere år hatt et forebyggingsprogram for styrke selvtillit og trygghet og utvikle sosiale ferdigheter. Programmet, «Zippys venner»⁴, er rette mot elevene på 1. – 4. trinn. Lærerne skolerer i en metode for å snakke med barn med det formål å skape trygge elever.

På mellomtrinnet deltar skolen i prosjektet «Aktiv skole 365». Dette er et samarbeid med idrettskretsen der elever læres opp til å være aktivitetsledere for andre barn i friminutt. Det er 10 elever som har fått slik opplæring.

I skoleåret 2018/19 starter en opp med prosjektet «Liv og Røre» der en har som mål å bedre levekåra for barn og unge i Telemark gjennom økt fysisk aktivitet, bedre kosthold og bedre psykososialt miljø i skolen.

På Tørdal skule er det også flere tiltak med formål å skape trygt skolemiljø og forbygge mobbing. Skolen deltar i programmet «Zippys venner», og har to sertifiserte lærere i den aktuelle samtalemotodikken.

På skolen er det 9 elever som har fått opplæring som aktivitetsledere gjennom «Aktiv skole 365». I tillegg til dette har skolen andre tiltak som «hemmelig venn», oppmerksomhet ved bursdager, lekegrupper og diskusjonscase.

Skolen er også med på prosjektet «Liv og røre».

⁴ I regi av organisasjonen Voksne for barn

I Juni 2018 bestemte kommunestyret (sak 57/18) at Drangedal 10-årige skole skal slutte seg til MOT-bevegelsen. MOT er en ideell organisasjon med formål å forebygge mobbing og styrke ungdoms evne til livsmestring. Personer fra skolens ledelse, sosiallærer, miljøterapeut og leder for hovedutvalg for oppvekst, mangfold og kultur har deltatt på opplæring i regi av MOT. Skolen starter opp med konkrete aktiviteter for elevene høsten 2018. Deltakelsen i MOT gjelder foreløpig kun for Drangedal 10-årige skolen.

Som de andre skolene har også Drangedal 10-årige skole «Zippys venner», «Aktiv skole 365» og er med i prosjektet «Liv og røre».

Fra og med skoleåret 2018/19 skal Drangedal 10-årige skole gjennomføre halvårslige trivselsundersøkelser blant elevene.

Nettmobbing

Rektor på Kroken skole sier de har jobbet med å forhindre nettmobbing. I fjerdeklasse er det gjennomført en «prøve i digitale ferdigheter» som utdanningsdirektoratet utarbeidet. Hun mener dette har bidratt til mer refleksjon rundt temaet. På mellomtrinnet jobbes det med bruk av mobil og chattekanaler. På de ukentlige morgensamlingene diskuterer elevene aktuelle saker som er omtalt i media, hvordan de vil ha det på skolen m.m.

Skolen har også hatt foreldremøte der politiet var tilstede. Tema var foreldrerolle og grensesetting. Tidligere har en også hatt foreldremøte om dataspill og chatting. Rektor sier det er viktig at foreldre snakker sammen om bruk av sosiale medier, og at det er dialog mellom foreldrene og skolen om temaet.

Rektor på Tørdal skule sier at spørsmål rundt mobbing på nett og mobil blir tatt opp jevnlig i ulike fag på skolen. Dette temaet gjelder i hovedsak elevene i 5. – 7. klasse. Det er mindre nett- og mobilbruk blant de yngste elevene. Rektor sier at temaet også er et fast punkt på malene som brukes til elevsamtaler, og at det blir tatt opp på foreldremøter.

Rektor på Drangedal 10-årige skole sier det har vært arbeidet med nettvett på skolen. Dette har ikke vært spesielt knyttet opp mot mobbing, men generelt om bruk av internett; sikkerhet, bildedeling, nettovergrep m.m.

I september 2018 hadde Barnevakten.no⁵ hatt et opplegg for elevene på skolen på dagtid. Temaet var mediebruk, nettvett, bruk av mobil, spill m.m. Om kvelden var det åpent møte for foreldre og lærer om samme tema.

Figur 2 Plakat om temakveld for foreldre

Barnevakten er en ideell foreldreorganisasjon som arbeider for at barn og unge skal kunne bruke mediene på en trygg og bevisst måte.

TEMAKVELD FOR FORELDRE

HVORDAN KAN JEG ENGASJERE MEG I MEDIHVERDAGEN?

- Fakta om mediebruk
- Gleder & utfordringer
- Skjermtid
- Sosiale medier
- Forbilde

HVORDAN LÆRE BARN OG UNGE Å TA SMARTE VALG PÅ NETT, MOBIL OG I SPILL?

- Grooming
- Nettmobbing
- Personvern
- Spilling
- Aldersgrenser
- Medieskapt utseendepress
- Foreldrerollen
- Nyttige ressurser
- Snakke sammen

Skap en positiv mediehverdag

VELKOMMEN PÅ TEMAKVELD MED BARNEVAKTEN!

Sted: **Tokenstua. Målgruppe: foreldre og lærere. Åpent for alle**

Dato/tid: **Tirsdag 11. september fra kl. 18 - 20**

Arrangør: **FAU og Drangedal 10 årige skole, med støtte fra Drangedal everk**

Nettside: barnevakten.no
Facebook: [facebook.com/barnevakten.no/](https://www.facebook.com/barnevakten.no/)

barnevakten

2.2.2 Felles rutiner og maler

Kommunen har laget Rutiner i forbindelse med opplæringsloven kapittel 9a – Det psykososiale miljøet. Denne beskriver prosedyrer for ulike forhold som gjelder arbeid med elevenes skolemiljø:

⁵ Barnevakten er en medlemsbasert forening som arbeider for at barn og unge skal bruke medier på en trygg og bevisst måte.

- Informasjon til elever og foresatte.
- Plikten alle ansatte har for å varsle ved kunnskap om eller mistanke om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.
- Håndtering av henvendelser fra elever eller foreldre.
- Hvordan rektor skal håndtere varsler.

I rutinene er det slått fast at de elever som er involverte i hendelser skal bli hørt.

Kommunen har utarbeidet felles meldeskiema ved enkeltepisoder for skolene⁶. Dette er oppdatert i forhold til gjeldende regelverk. Rektor skal varsles i alle tilfeller dersom det foreligger mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

I følge lovverket skal det lages skriftlige planer i de tilfeller det skal settes inn tiltak⁷. Kommunen har felles mal for aktivitetsplan⁸ til bruk i skolene i de tilfeller der varsel om mobbing utløser krav om slik plan. Malen viser at aktivitetsplanen skal inneholde:

- Beskrivelse av hva som er problemet.
- Hvilke tiltak skolen skal iverksette.
- Når tiltak skal iverksettes.
- Hvem som er ansvarlig for gjennomføringen.
- Når tiltaket skal evalueres.

I følge kommunes rutiner skal aktivitetsplikten dokumenteres.

2.2.3 Informasjon og opplæring til ansatte

Kommunalsjef for skole og barnehage har møter med skolelederne (rektorene) hver fjortende dag. Kommunalsjefen sier at skolenes arbeid med elevenes skolemiljø alltid blir tatt på disse møtene. Rektorene på skolene bekrefter at arbeidet med elevenes skolemiljø er fast tema for rektormøtene. Her blir generelle problemstillinger diskutert og status for arbeidet på skolene etterspurt.

På spørsmål til rektorene om de har deltatt på kurs og/eller opplæringstiltak om arbeid med elevens skolemiljø etter at endringen i kapittel 9a trådte i kraft, svarer alle tre at de har deltatt på eksterne opplæringstiltak. Dette har vært arrangement i regi av Fylkesmannen i Telemark og KS.

⁶ Skjema ligger som vedlegg til rapporten

⁷ Opplæringslovens § 9A-4

⁸ Mal for tiltaksplan ligger som vedlegg til rapporten

Ifølge samtlige rektorer har det pedagogiske personalet på skolene har fått informasjon om det endrede regelverket, kommunens rutiner og felles skjemaer som kommunen har laget. Slik informasjon ble gitt ved oppstart av skoleåret (17/18). Rektorene opplyser også at det ellers er fokus på temaet i samband med planleggingsdager, foreldremøter, teammøter m.m. På to av skolene, Tørdal og Kroken, har alle lærerne fått utdelt veiledningsheftet *Aktivitetsplikten i praksis*⁹. Rektor på Drangedal 10-årige skole opplyser at på grunn av det store antallet ansatte har ikke hver og en lærer fått et eget eksemplar. Skolen har imidlertid kjøpt inn noen eksemplarer som er lagt ut på personalrom/lærerrrom.

Vi har kontaktet et tilfeldig utvalg av lærere (n=8) på de respektive skolene, og fikk svar fra seks. Alle disse bekrefter at informasjon om endringene i opplæringslovens kap. 9a er gitt, og at kommunens/skolens egne rutiner og maler er gjennomgått. Videre bekrefter de at temaet arbeid med elevenes skolemiljø er tatt opp på ulike former for samlinger og møter i lærerkollegiet.

I følge opplæringsloven er også det ikke-pedagogisk personalet (f.eks. vaktmestere, renholdere og assistenter) på skolene omfattet av aktivitetsplikten. Fra sektorsjefen for skole og barnehage får vi opplyst at det er den enkelte skole som har informert det ikke-pedagogiske personalet om deres ansvar. Det er ikke gitt slik informasjon fra sentralt hold i kommunen. På spørsmål til rektorene om de har informert ikke-pedagogisk personale om at de også er omfattet av aktivitetsplikten, svarer rektorene at det delvis er gitt slik informasjon, men at dette kunne vært gjort mer systematisk.

2.2.4 Informasjon til elever og foreldre

Skolen plikter ifølge opplæringsloven å sørge for at elever og foresatte er informert om de rettigheter som ligger i opplæringslovens kapittel 9a.

Ved skolestart 2017/18 fikk alle foresatte/foreldre informasjon på foreldremøter om (endringer i) reglene i opplæringslovens kapittel 9a. Dette er gjentatt ved skolestart høsten 2018.

Kommunen har egen prosedyre for informasjon til elever og foresatte. I den finner vi dette:

- Skolens plan mot mobbing gjennomgås ved skolestart på alle trinn.
- Elever og foresatte informeres av kontaktlærer i starten av hvert skoleår i klasse/foreldremøte om retten til aktivitetsplikt dersom de tar kontakt med skolen og ber om tiltak i forhold til § 9a.

⁹ Pedlex ISBN 978-82-8372-058-7

I følge pedagogisk rådgiver på skolekontoret er reglene i opplæringslovens kapittel 9 A blir formidlet til alle foresatte/foreldre på foreldremøter på skolene. Videre ligger det informasjon om regelverket på læringsplattformen *It's learning* hvor alle elever og foresatte/foreldre har tilgang. Alle elever og foresatte/foreldre har fått heftet om «Kontaktperson i kampen mot mobbing og krenkelser».

Samtlige rektorer sier at elevenes skolemiljø er tema på foreldremøter som kontaktlærerne gjennomfører. Slike møter holdes gjerne to ganger i løpet av skoleåret. Skolemiljøet, trivsel, samarbeid, orden og oppførsel er ifølge rektorene også tema på utviklings-/elevsamtalene der kontaktlæreren snakker enkeltvis med eleven og/eller foresatte. Vi har kontaktet lærere på de respektive skolene som bekrefter dette.

Vi har via e-post spurt ledere av FAU og samarbeidsutvalg (n=5) ved skolene om de synes elever/foresatte i tilstrekkelig grad har fått informasjon fra skolen om arbeidet med elevenes skolemiljø. Vi fikk svar fra tre personer¹⁰ som representerte Kroken og Drangedal 10-årige skoler. Disse tre mener at det er gitt tilfredsstillende informasjon til foresatte/foreldre. Videre mener de tre som svarte at FAU har vært tilstrekkelig informert og involvert i arbeidet med elevenes skolemiljø.

Kommunens nettsider

Vi har undersøkt kommunens nettsider i midten av september 2018.

Under fanen Skolene i Drangedal på kommunens nettsider har kommunen eget punkt om elevenes psykososiale miljø. Her er det lenker til følgende dokument/nettsider:

- Handlingsplan mot mobbing Drangedal 10 årige skole.
- Rutiner i forbindelse med opplæringsloven kap. 9A.
- Du har rett til å ha det bra! (henvisning til utdanningsdirektoratets nettsider om mobbing og rettigheter).
- Kontaktperson i mobbesaker.

Handlingsplanen for Drangedal 10-årige skole som ligger ute på nettsiden er den gamle planen fra 2012, og den er ikke oppdatert på gjeldende regelverk (som beskrevet på s. 6 har skolen revidert plan fra 2018).

Handlingsplan mot mobbing i barnehagene ligger tilgjengelig under fanen Barnehagene i Drangedal.

¹⁰ hvorav en var leder både i samarbeidsutvalget og FAU på sin skole

Det er ikke lagt ut spesifikk informasjon om kommunen arbeid med elevenes skolemiljø under fanen Skolefritidsordning.

2.2.5 Dokumentasjon av aktivitetsplikten

Opplæringslovens § 9A-4 sier at skolen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.

Ifølge rektorene på skolene er det i skoleåret 2017/18 kommet inn 112 bekymringsmeldinger eller varsler med mistanke om at elever ikke har et trygt skolemiljø. Slike meldinger eller varsler trenger ikke nødvendigvis dreie seg om mobbing, men skolen plikter å undersøke slike saker. Det er ikke alle meldinger og varsler som fører til at det lages aktivitetsplaner.

Rektorene opplyser videre at det til sammen er laget 27 aktivitetsplaner med bakgrunn i varsler om at det er mistanke om at skolemiljøet ikke har vært trygt. I all hovedsak er aktivitetsplanene knyttet til Drangedal 10-årige skole.

Etter regelverket skal skoleeier varsles i alvorlige tilfeller. Kommunalsjef for skole og barnehage sier han har mottatt informasjon om fem slike varsler i løpet av skoleåret 2017/18. Videre viser han til at det er oversikt over løpende tiltaksplaner i forbindelse med de månedlige rektormøtene.

På spørsmål til rektorene om arkivering av klager, varsler og tiltaksplaner, svarer alle at de er innforstått med at dette skal lagres i kommunens sak/arkivsystem. Lagring i kommunens sak/arkivsystemet skjer ikke ute på skolene, men på kommunehuset (v/arkivtjenesten). Rektoren sier de lagrer varsler og aktivitetsplaner, men at det kan være et etterslep, dvs. at de samler opp for en periode og leverer dette samlet til arkivtjenesten for videre håndtering.

En gjennomgang i kommunens sak/arkivsystem viser at det er system for å arkivere varsler og tiltaksplaner. Varsler lagres i saker pr. skole pr. år. Tiltaksplaner arkiveres på tilsvarende måte. Fordi dette er saker som inneholder sensitive personopplysninger ligger sakene på såkalt sikker sone. Det vil si at det er noen få utvalgte personer som har tilgang til sakene.

Tabellen nedenfor viser hvor mange varsler og aktivitetsplaner rektorene har oppgitt at de har hatt på sin skole i skoleåret 2017/18, sett opp mot hvor mange slike saker

som var arkivert på det tidspunktet¹¹ vi undersøkte de aktuelle arkivsakene i kommunens sak/arkivsystem.

Figur 3 Oversikt over varsler og tiltaksplaner 2017/18 - oppgitt og arkivert

Skoleåret 2017/18	Varsler oppgitt	Varsler arkivert	Tiltaksplaner oppgitt	Tiltaksplaner arkivert
Tørdal skule	8	0	1	1
Kroken skole	37	0	3	0
Drangedal 10 –årige skole	67	67	23	23

I følge opplæringslovens § 9A-6 kan en elev eller foresatte melde saker til fylkesmannen, dersom en mener at skolens aktivitetsplikt ikke er oppfylt. Forutsetningen for å melde sak til fylkesmannen er bl.a. at rektor er varslet først, og at det har gått en viss tid. Fra fylkesmannen får vi opplyst at de etter at endringen i opplæringslovens kapittel 9a trådte i kraft høsten 2017 har ikke har mottatt slike henvendelser fra Drangedal kommune.

2.3 Revisors vurdering

Tiltak

Kommunen viser gjennom ordensreglementet og overordnede planer en tydelig holdning mot mobbing i skolen.

De enkelte skolene har handlingsplaner som omhandler hvordan skolene skal arbeide for gode klassemiljø, arbeide forebyggende, og fange opp og avdekke mobbing. Videre beskriver planene hvordan eventuelle mobbesaker skal håndteres i etterkant. Etter vår vurdering er disse planene med på å sikre et trygt skolemiljø.

Skolene i Drangedal har vært med på ulike former for forebyggende prosjekt. Fra høsten 2018 knytter Drangedal 10-årige skole seg til MOT-bevegelsen. Deltakelse i slike prosjekt kan slik vi ser det være med å bidra til et bedret skolemiljø.

Kommunen har opprettet en egen kontaktperson i mobbesaker. Kontaktpersonen skal bistå elever og foresatte dersom de mener at skolen ikke i tilstrekkelig grad ivaretar deres interesser. Vi mener denne ordningen er med på å styrke arbeidet mot mobbing.

¹¹ Undersøkt 7. september 2018. Vi har fått opplyst at det etter vi gjennomførte vår undersøkelse er arkivert flere varsler, men vi har ikke kontrollert dette.

Felles rutiner og maler

Kommunen har utviklet felles skriftlige rutiner for hvordan skolene skal arbeide med og følge opp arbeid med elevenes skolemiljø.

Kommunen har felles varslings skjema som skal brukes av ansatte dersom de har mistanke om at elever ikke har et trygt og godt skolemiljø. Etter vår vurdering er malen med på å sikre at vesentlige momenter i saken blir undersøkt og behandlet videre på en forsvarlig måte.

Kommunen har felles mal for å lage aktivitetsplan der det er nødvendig å sette inn tiltak. Etter vår vurdering ivaretar malen krav til innhold som stilles i opplæringsloven § 9A-4.

Informasjon og opplæring til ansatte

Kommunen har sørget for at skoleledere via ulike kurs/opplæringstiltak har fått opplæring og informasjon om endringer i opplæringsloven. Videre er kommunalsjefens ledermøter en arena for oppdatering og diskusjon.

Etter vår vurdering har det pedagogiske personalet fått opplæring og informasjon om endringene i opplæringsloven og om kommunens rutiner/maler som skal brukes.

Kommunen har ikke hatt sentrale tiltak for å sikre opplæring og informasjon til ikke-pedagogisk personell som jobber i skolene. Slikt personale har delvis fått informasjon via ledere på den enkelte skole. Etter vår vurdering bør kommunen sørge for at dette gjøres på en mer systematisk måte.

Informasjon til elever og foreldre

Foresatte/foreldre er informert om (endringer i) reglene i opplæringslovens kapittel 9a. ved skolestart.

Skolene har rutine som sier at skolens plan mot mobbing skal gjennomgås for elevene ved skolestart. Videre skal elevene få informasjon om aktivitetsplikten som skolene er pålagt å følge opp.

Skolene har også jevnlig foreldremøter og utviklingsamtaler med elever/foresatte. Dette er etter vår vurdering relevante tiltak/arenaer for å gi og motta informasjon om arbeid med elevenes skolemiljø og elevenes rettigheter knyttet til dette.

Informasjon om kommunens ordning med kontaktperson i mobbesaker er gitt til elever og foresatte gjennom eget skriv.

Kommunen har lagt ut informasjon om arbeidet med elevenes skolemiljø på sine hjemmesider. For mange vil internett, og deriblant kommunens nettsider, være en naturlig kilde til informasjon om hvilke regler som gjelder og hva en eventuelt skal foreta seg dersom det oppstår problemer med skolemiljøet. Vi har sett at det ligger informasjon på kommunens nettsted som ikke er oppdatert. Kommunen bør sørge for at informasjon som legges ut er oppdatert.

Etter vår vurdering har kommunen på denne måten oppfylt kravet om informasjonsplikten i opplæringsloven, § 9A-9.

For å kunne dokumentere at informasjon om opplæringslovens kap. 9a er gitt kunne det vært hensiktsmessig at foresatte/foreldre kvitterte på at de har mottatt og forstått informasjonen som er gitt. Slik dokumentasjon kan være viktig i forhold til eventuelle senere krav om erstatninger fra kommunen.

Dokumentasjon av aktivitetsplikten

Våre funn viser at en av skolene hadde arkivert alle sine varsler og tiltaksplaner i kommunens sak/arkivsystem. En annen skole hadde gjort dette delvis, mens den tredje ikke hadde sørget for nødvendig arkivering av de varsler og tiltaksplanene som var laget.

Av praktiske grunner lagres varsler og tiltaksplaner på skolene før de blir levert til arkivering på kommunehuset. Etter vår vurdering bør kommunen sørge for at skolene i større grad arkiverer de aktuelle dokumentene fortløpende slik at aktivitetsplikten blir dokumentert.

3 Ungdomstrinn i utvikling

I hvilken grad har deltakelse i prosjektet Ungdomstrinn i utvikling hatt virkning på kommunens utviklingsarbeid og skolens planer, metodikk og praksis?

3.1 Revisjonskriterier

- Skolebasert kompetanseutvikling bør være del av skoleeiers planer og målsettinger for skoleutvikling i kommunen.
- Skolens lokale læreplaner bør ha synlig spor av arbeid med grunnleggende ferdigheter.
- Prosjektet UiU bør ha bidratt til økt samarbeid og samhandling
- Prosjektet UiU bør har gitt økt kompetanse i bruk av regning som grunnleggende ferdigheter i alle fag.
- Lærerne bør gjøre bruk av kompetansen som er tilført i UiU.

3.2 Fakta om Ungdomstrinn i utvikling

Ungdomstrinn i utvikling (UiU) er en nasjonal satsing på kompetanseutvikling i ungdomstrinnet som startet i 2012. Grunnlaget for satsingen finner vi bl.a. tilbake til St.meld. nr. 31 (2007–2008) *Kvalitet i skolen* ble det fastsatt mål for kvaliteten i opplæringen.

I Disse målene legges også til grunn for St. meld nr. 22 (2010-2011) *Motivasjon – Mestring – Muligheter – Ungdomstrinnet*:

- Alle elever som går ut av grunnskolen, skal mestre grunnleggende ferdigheter som gjør dem i stand til å delta i videre utdanning og arbeidsliv
- Alle elever og lærlinger som er i stand til det, skal gjennomføre videregående opplæring med kompetansebevis som anerkjennes for videre studier eller i arbeidslivet
- Alle elever og lærlinger skal inkluderes og oppleve mestring

I mai 2012 lanserte kunnskapsdepartementet en Strategi for ungdomstrinnet: *Motivasjon og mestring for bedre læring*. Også her er skolebasert kompetanseutvikling fremhevet som et viktig tiltak for å øke elevenes ferdigheter i regning, lesing og skriving.

Gjennom prosjektet Ungdomstrinn i utvikling (UiU) ble det gitt tilbud om støtte til lokalt utviklingsarbeid i klasseledelse, regning, lesing og skriving. Satsingen har hatt tre sentrale virkemidler - skolebasert kompetanseutvikling, pedagogiske ressurser og lærende nettverk.

I praksis betyr dette at lærerne i fellesskap og på egenhånd har arbeidet med utviklingsarbeidet på egen skole og i egen klasse. Personer fra høgskole-/universitetsmiljø har bistått skolene. Videre har skoleleder, skoleeier og ressurslærer deltatt på nettverkssamlinger. Skolen har fått tilført/satt av ressurser i form av en lærer som har fungert som en koordinator på skolen.

3.2.1 Prosjektet i Drangedal

Drangedal kommune valgte regning som grunnleggende ferdighet som tema for sitt utviklingsarbeid, og har vært med i prosjektet i tre semestre i perioden 2016 – 2017. Selv om prosjektet i utgangspunktet var ment for ungdomstrinnet valgte kommunen å inkludere barnetrinnet på Drangedal 10-årige skole. Målsettingen er at alle lærere skal ivareta arbeid med regning i opplæringen i sine fag, og de skal legge til rette for at det skjer en progresjon i utviklingen av ferdigheten hos elevene.

Ressurslæreren på Drangedal 10-årige skole sier at lærerkollegiet var med på ulike aktiviteter i forbindelse med prosjektet:

- Studieopplegg/teori.
- Diskusjonsgrupper - utvekslet synspunkt og erfaringer.
- Utvikling av nye undervisningsopplegg, gjerne i grupper.
- Deling av undervisningsopplegg på skolens digitale plattform.
- Observasjon av undervisningssituasjon i klasserom.
- Loggføring av hvordan dagen/uken har vært – refleksjon i etterkant.

3.2.2 Planer og målsettinger for skoleutvikling

Som vi har omtalt før har kommunene vedtatt *Skolepolitisk plattform, overordnede mål og pedagogisk utviklingsplan for skolene i Drangedal kommune 2017 – 2020*. Denne angir den pedagogiske plattformen og verdigrunnlaget for skolene i kommunen.

Planen peker på tre overordnede mål, hvorav ett er økt læringsutbytte for alle elever. Videre konkretiseres de overordnede målene i *pedagogisk utviklingsplan* (som er del av *Skolepolitisk plattform*). Ett av fokusområdene er arbeid med grunnleggende ferdigheter. Her er det pekt på at analysemetodikken som ble brukt i Ungdomstrinn i utvikling har overføringsverdi til de andre skolene i Drangedal:

For å nyttiggjøre seg foreliggende og ferske resultater er det viktig at skolens ledelse inviterer til og prioriterer tid til refleksjon og analyse. Som et slående eksempel kan nevnes analysemetodikken Drangedal 10-årige skole benytter i sitt utviklingsarbeid innen Ungdomstrinn i utvikling. Denne metodikken har overføringsverdi til de andre skolene i kommunen vår.

Drangedal skal i det videre være «språkkommune¹²» og gjennom deltakelse i prosjektet språkløyper vil kommunen fortsette arbeidet med skolebasert kompetanseutvikling. Her skal lærere og barnehagelærere delta i faglige nettverk for å utvikle nye måter å jobbe lokalt med språk; lesing og skriving i barnehage og skole. Kommunen vil få tilskudd til å danne lærende nettverk og til delvis frikjøp av ressurslærere. De vil også få faglig støtte underveis fra Lesesenteret og Skrivesenteret. Lærerressursen som var knyttet til UiU-prosjektet har fra nyttår 2018 vært brukt på arbeid med denne nye satsingen. Både ressurslærer og rektor på skolen sier at erfaringen fra Ungdomstrinnet i utvikling sannsynligvis vil gjøre det lettere å gå i gang med et slikt nytt prosjekt. De sier videre at det er en fordel at lærerne er vant til å samarbeide med hverandre og har de nå har er fått erfare nye arbeidsmåter.

Vi har gjennomførte en nettbasert spørreundersøkelse blant lærere som var med på prosjektet. Det var 24 av 37 lærere som svarte på undersøkelsen¹³.

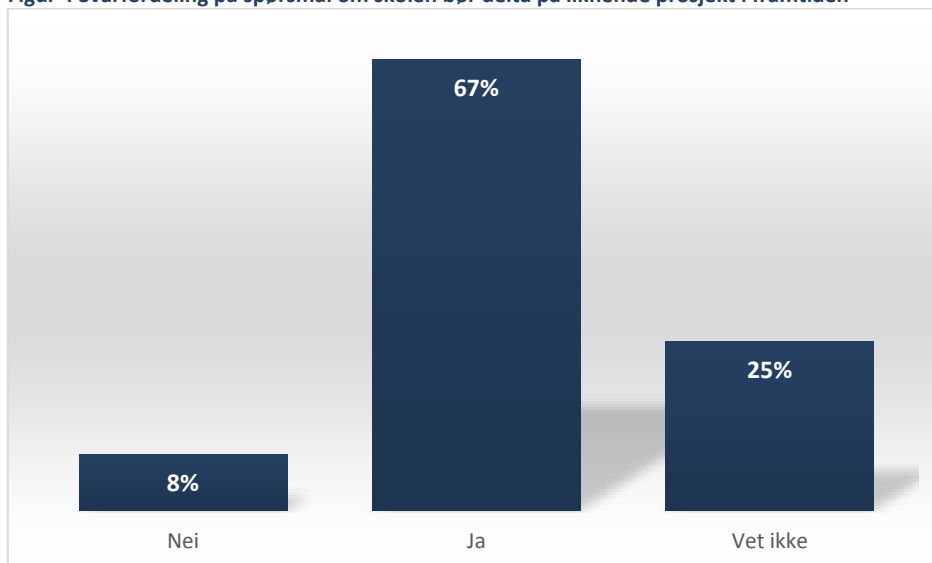
Vi spurte lærerne om i hvilken grad de mente tidsbruken i prosjektet sto i forhold til utbytte. Her er det om lag to tredjedeler som svare at det var passe tidsbruk i forhold til utbytte. Om lag en tredjedel svarer at det ble brukt mye tid i forhold til utbytte.

Vi spurte også lærerne om de mener skolen bør delta på liknende prosjekt i framtiden. Her svarer 67 % at de mener skolen bør delta på liknende prosjekt, 8 % at skolen ikke bør delta og 25 % at de ikke vet. Alle de som svarte at en ikke burde delta på liknende prosjekt i framtiden arbeider på ungdomstrinnet.

¹² Språkkommune inngår i den nasjonale strategien *Språkløyper*, nasjonal strategi for språk, lesing og skriving 2015-2019.

¹³ Forhold rundt spørreundersøkelsen er nærmere beskrevet i vedlegg 3: Metode og kvalitetssikring

Figur 4 Svarfordeling på spørsmål om skolen bør delta på liknende prosjekt i framtiden

3.2.3 Lokale læreplaner

Læreplanverket består av generell del, prinsipper for opplæringen, læreplaner for fag og fag og timefordelingen. Dette er forskrifter til opplæringsloven og skal styre innholdet i opplæringen.

Med bakgrunn i det generelle læreplanverket skal den enkelte skole utarbeide lokale læreplaner for alle fag. Dette er planer som skal konkretisere kompetansemålene og forventet progresjon hos elvene på de ulike klassetrinn.

I følge *Skolepolitisk plattform, overordnede mål og pedagogisk utviklingsplan for skolene i Drangedal kommune 2017 – 2020* skal alle læreplaner ha en beskrivelse av hvordan de grunnleggende ferdighetene skal bidra til å utvikle kompetanse i faget. Rektorene på skolene skal lage planer for videreutvikling av arbeid med grunnleggende ferdigheter.

Figur 5 Utklipp fra Pedagogisk utviklingsplan

Satsingsområde: Grunnleggende ferdigheter
--

Mål	Grunnleggende ferdigheter skal være integrert i kompetansemålene Prioritere digitale ferdigheter og digital dømmekraft Bedre læringsresultater Ha blikk for prinsipper beskrevet av Ludvigsenutvalget
Tiltak	<ul style="list-style-type: none"> - Jobbe kollektivt i kollegiet for felles forståelse - Etablere profesjonelle læringsfellesskap - Være synlig i lokale læreplaner - Fornye lesestrappa - Kompetanseheving- særlig knyttet til det digitale - Nyttiggjøre seg av de digitale midlene som finnes - Lage handlingsplan for IKT - Tilnærme seg felles forståelse av begrepet dybdelæring
Når	Rektor lager en fremdriftsplan for å videreutvikle grunnleggende ferdigheter 2017-18.
Ansvar	Skoleledere og lærere sikrer at de grunnleggende ferdigheter er ivaretatt i lokale læreplaner i fagene 2017-2019 Fornye Lesetrappa: Ambulerende lærere og PPT 2017/2018 IKT- plan: Sektorkontor og skoleledere ferdigstiller kommunal IKT- plan for skolene i løpet av 2017/2018
Indikatorer	Nasjonale prøver, lokale kartleggingsprøver, tilstandsrapporten, grunnskolepoeng og eksamen
Evaluering	Analyse av læringsresultater, elevsamtaler, årlig tilbakemelding fra rektor

Vi har etterspurt fremdriftsplanen som er beskrevet i den pedagogiske utviklingsplanen. Fra kommunalsjef for skole og barnehage får vi opplyst at målsettingen om å utarbeide disse planene viste seg å være for ambisiøs, og den ble derfor ikke realisert forrige skoleår. På bakgrunn av dårlige resultater i lesing på nasjonale prøver, har kommunen valgt å jobbe spesielt for å bedre elevenes ferdigheter i lesing og skriving. Det er utarbeidet ny leseplan på alle trinn i grunnskolen og for tiden utarbeides det også en plan for barnehagen slik at det går «en rød tråd» fra barnehagen og ut grunnskolen.

Skolen har lokale læreplaner i de forskjellige fag. Rektor på skolen sier disse, med unntak for norsk og engelsk, ikke inneholder beskrivelser av hvordan de ulike grunnleggende ferdighetene skal knyttes til de ulike fagene. I de lokale læreplanene for de to nevnte fagene, engelsk og norsk, er det innledningsvis pekt på hva en mener med grunnleggende ferdigheter. Fra den lokale læreplanen i norsk:

Å kunne regne i norsk er å tolke og forstå informasjon i tekster som inneholder tall, størrelser eller geometriske figurer. Det vil si å kunne vurdere, reflektere over og kommunisere om sammensatte tekster som inneholder grafiske framstillinger, tabeller og statistikk. Utviklingen i regneferdigheter i norskfaget innebærer å skape helhetlig mening i stadig mer krevende tekster der ulike uttrykksformer må ses i sammenheng.

Og slik er det beskrevet for faget engelsk:

Å kunne regne i engelsk er å kunne bruke relevante matematiske begreper på engelsk i ulike situasjoner. Det innebærer å kjenne til måleenheter som brukes i engelskspråklige land, og forstå og kommunisere om tall, grafiske framstillinger, tabeller og statistikk på engelsk. Utvikling av regneferdigheter i engelsk innebærer å bruke tall og regning ved å utvikle et repertoar av matematiske termer på engelsk knyttet til dagliglivet, og generelle og faglige emner.

Vi får opplyst fra skolen at ingen av læreplanene er revidert som følge av at skolen har deltatt i prosjektet.

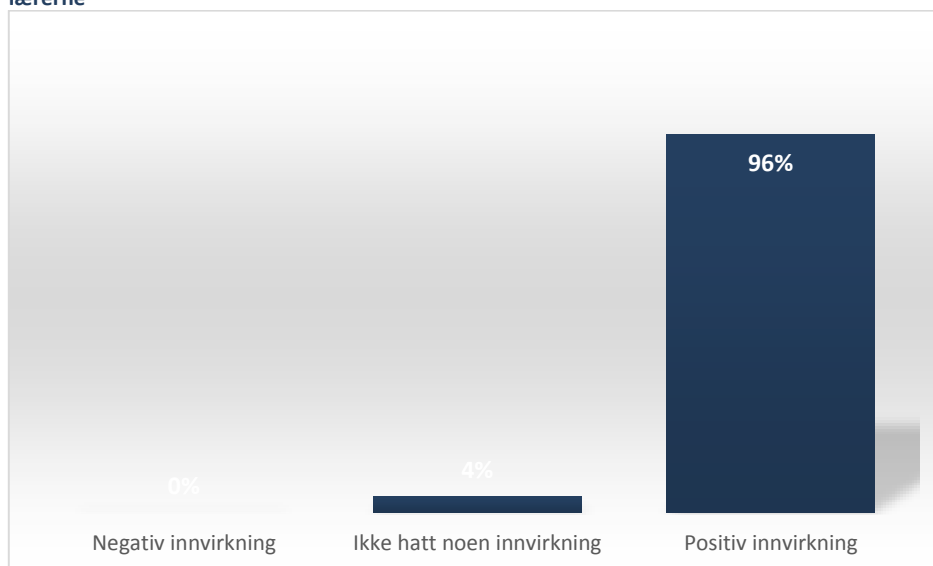
3.2.4 Samarbeid og samhandling

Både rektor og ressurslærer sier at deltakelsen i prosjektet UiU har ført til et tettere samarbeid mellom barnetrinnet og ungdomstrinnet på skolen. Videre mener de også at det har bidratt til et tettere samarbeid mellom lærerne på skolen.

I vår spørreundersøkelse spurte vi lærerne om deres synspunkt på om deltakelsen i prosjektet hadde hatt innvirkning på samarbeid på mellom barnetrinnet og ungdomstrinnet. Om lag to tredjedeler svarte at det hadde hatt en positiv virkning. Resterende tredjedel svart at de ikke syntes det hadde hatt noen virkning. Det var ingen som svarte at deltakelsen i prosjektet hadde hatt negativ virkning.

Videre spurte vi lærerne om de syntes deltakelsen i UiU hadde hatt innvirkning på samarbeidet mellom lærerne. Her var det et stort flertall, 96 %, som svarte at de syntes deltakelsen i prosjektet hadde hatt positiv innvirkning på samarbeidet mellom lærerne. Det var ingen som mente det hadde hatt negativ innvirkning på samarbeidet.

Figur 6 Svarfordeling på spørsmål om deltakelsen i prosjektet hadde hatt innvirkning på samarbeidet mellom lærerne

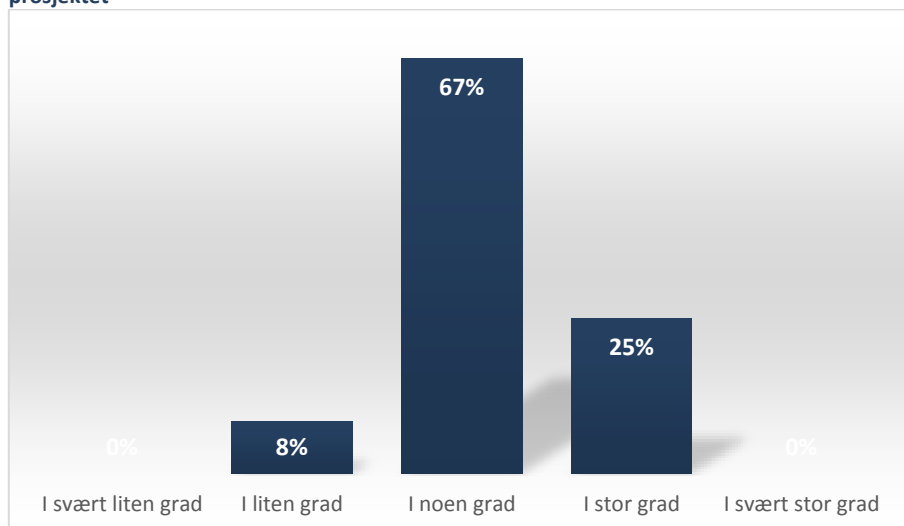
Ifølge Utdanningsdirektoratet innebærer skolebasert kompetanseutvikling at skolen, med ledelsen og alle ansatte, deltar i en utviklingsprosess på egen arbeidsplass. Hensikten er å utvikle skolens samlede kunnskap, holdninger og ferdigheter når det gjelder læring, undervisning og samarbeid. Skolebasert kompetanseutvikling er opplæring/utviklingsarbeid som i hovedsak skjer fysisk på skolen.

Ressurslærer sier det var noe «motstand» i personalet i starten av prosjektet, men at alle bidro i arbeidet. Hun mener også at de som var skeptiske i begynnelsen var fornøyde med gjennomføringen. Etter hennes vurdering er det blitt en dreining mot en økt delingskultur på skolen. Hun sier videre at delingskulturen har kommet mest til uttrykk gjennom muntlig samhandling. Folk snakker om ideer og opplegg, gir innspill til hverandre m.m. I utgangspunktet ønsket en at opplegg som ble utarbeidet skulle være tilgjengelig for andre på skolens plattform *It's Learning*. Ressurslæreren sier at dette ikke ble fulgt opp så godt som en ønsket; noe er lagt ut, men ikke alt.

Ressurslæreren sier metodikken som ble brukt i prosjektet nå er kjent blant lærerne, og dette er bra når kommunen nå er blitt språkkommune. Status som språkkommune innebærer liknende arbeid som i UiU, men med lesing som fokusområde.

Ett av spørsmålene i vår undersøkelse var i hvilken grad lærerne har hatt utbytte av metodikken-/arbeidsformen som ble brukt i prosjektet. Som det går fram av tabellen under mener et flertall, 67 %, at de i noen grad har hatt utbytte av arbeidsformen/metodikken i prosjektet. Det er 25 % som mener de i stor grad har hatt utbytte av arbeidsformen. Alle som svarte at de i stor grad hadde hatt utbytte var lærere på barnetrinnet på skolen. Et lite mindretall svarer de i liten grad har hatt utbytte av arbeidsformen i prosjektet.

Figur 7 Svarfordeling på spørsmål om i hvilken grad lærerne har hatt utbytte av arbeidsformen/metodikken i prosjektet

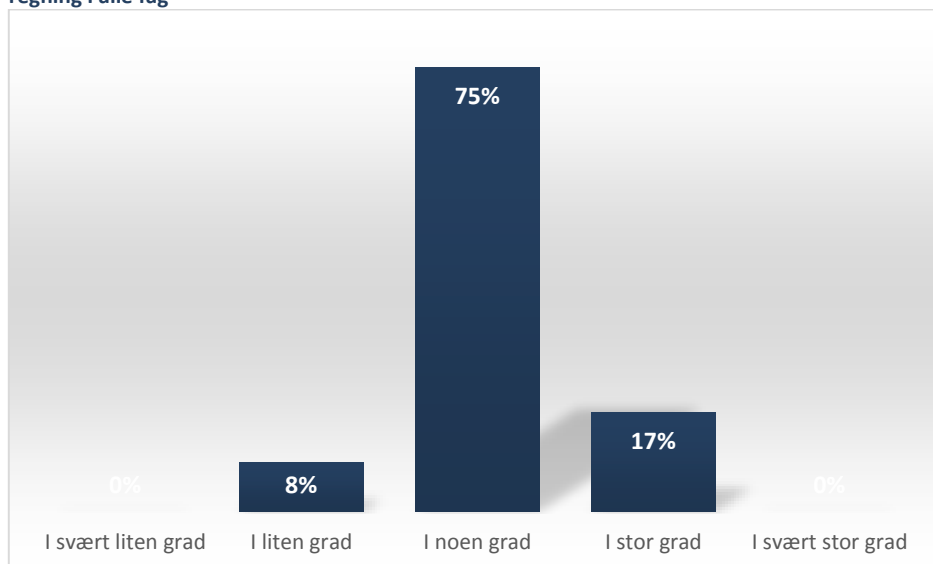

3.2.5 Lærernes kompetanse

Både rektor og ressurslærer mener at prosjektet har ført til endret bevissthet rundt regning som grunnleggende ferdighet, og at dette også har ført til praksisendring. I prosjektperioden ble det laget konkrete undervisningsopplegg som ble brukt av lærerne i undervisningen. Ressurslærer sier at det vil være viktig å fortsette med det de har lært om bruk av regning i alle fag, særlig når en går over i et nytt prosjekt med lesing som fokusområde.

I spørreundersøkelsen spurte vi lærerne om de gjennom deltakelsen i prosjektet hadde fått økt kompetanse på å bruke regning i alle fag. Det var 75 % som svarte at de i noen grad hadde fått økt kompetanse. 17 % svarte at de i stor grad hadde fått økt kompetanse. 8 % svarte de i liten grad hadde fått økt kompetanse. Det var små forskjeller i svarene fra lærere fra barnetrinnet og lærere fra ungdomstrinnet.

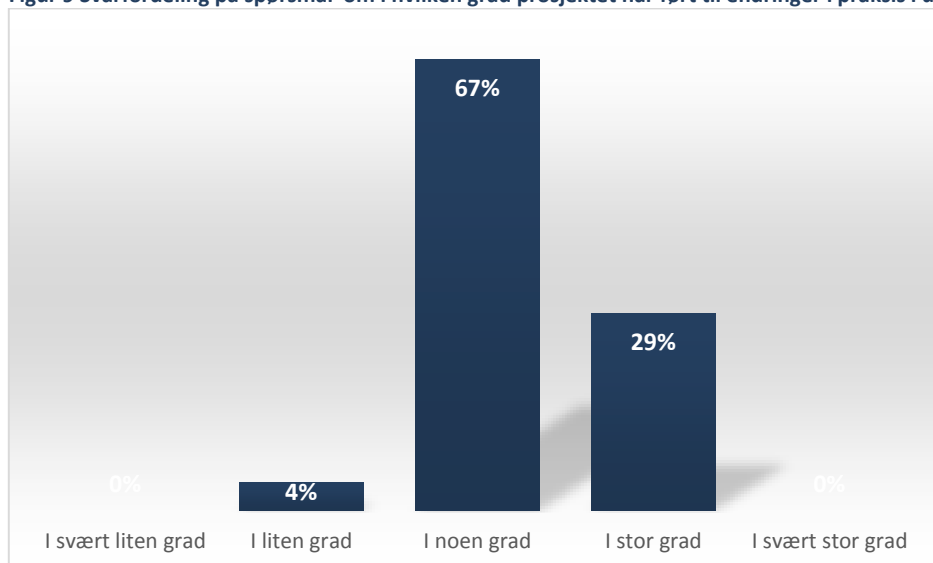
Figur 8 Svarfordeling på spørsmål om i hvilken grad prosjektet har bidratt til å øke kompetansen på bruk av regning i alle fag

3.2.6 Praksis i undervisningen

Vi spurte lærere på skolen om i hvilken grad deltakelsen i prosjektet hadde ført til endringer i praksis i undervisningen. Her svarer to tredjedeler svar at det i noen grad har ført til endring i praksis. I underkant av en tredjedel sier at det i stor grad har ført til endret praksis. Et lite mindretall svare at det i liten grad har ført til endring i praksis. Resultatet er vist i figuren nedenfor:

Figur 9 Svarfordeling på spørsmål om i hvilken grad prosjektet har ført til endringer i praksis i undervisningen

Vi har splittet resultatene for dette spørsmålet på barne- og ungdomstrinnet. Da ser vi at andelen av de som svarer at prosjektet i stor grad har ført til endret praksis er noe større på barnetrinnet enn på ungdomstrinnet.

3.3 Revisors vurdering

Planer og målsettinger for skoleutvikling

Skolene i Drangedal har tidligere i liten grad deltatt i lokale utviklingsprosjekt. Gjennom deltakelsen i prosjektet Ungdomstrinn i Utvikling har skoleeier og en av skolene i kommunen fått erfaring fra arbeid med slikt utviklingsarbeid.

Kommunen har i sin pedagogiske utviklingsplan vist til arbeid med Ungdomstrinn i utvikling, men kunne etter vår vurdering hatt et tydeligere mål om at alle skolene skal jobbe med skolebasert kompetanseutvikling. Det kan også være aktuelt å utarbeide mer konkrete planer og målsettinger for kommunens videre arbeid med skolebasert kompetanseutvikling, som arbeidet med prosjektet Språkløyper.

Etter vår vurdering er det en styrke for videre arbeid med lokalt utviklingsarbeid at det i stor grad er en positiv holdning til dette i lærerkollegiet.

Lokale læreplaner

Det er ikke utarbeidet fremdriftsplaner for videreutvikling av grunnleggende ferdigheter slik det er beskrevet i *Skolepolitisk plattform, overordnede mål og pedagogisk utviklingsplan for skolene i Drangedal kommune 2017 – 2020*.

I den pedagogiske plattformen er det sagt at rektorene skal sørge for at de grunnleggende ferdigheten er ivaretatt i de lokale læreplanene. Etter vår vurdering har skolen bare delvis gjort dette. I kun to av læreplanene finner vi beskrivelser av hvordan arbeid med grunnleggende ferdigheter skal legges til grunn for undervisningen i fagene.

Samarbeid og samhandling

Våre funn tyder på at deltakelsen i prosjektet har hatt en positiv innvirkning på samarbeidet mellom ansatte på Drangedal 10-årige skole. Metodikken som er brukt i prosjektet ser ut til å ha gitt mer samhandling og en økt delingskultur. Lærerne melder om økt samarbeid/samhandling generelt mellom lærere, og mellom barnetrinnet og ungdomstrinnet.

Lærernes kompetanse

Tallene fra spørreundersøkelsen indikerer at deltakelsen i prosjektet har ført til økt kompetanse i bruk av regning som grunnleggende ferdighet i alle fag.

Praksis i undervisningen

Våre funn indikerer at lærerne i større grad enn før har fokus på regning som grunnleggende ferdighet i undervisningen og at de har endret praksis i undervisningen.

4 Konklusjoner og anbefalinger

4.1 Konklusjoner

Har Drangedal kommune tiltak for å fange opp og følge opp saker som gjelder elevenes skolemiljø?

Etter vår vurdering har kommunen i all hovedsak egnede tiltak for å fange opp og følge opp saker som gjelder elevenes skolemiljø.

Kommunen/skolene har styrende dokument, planer og tiltak som skal bidra til et trygt skolemiljø. Kommunen har kontaktperson i mobbesaker.

Det er utarbeidet felles skjema for varsler der en har mistanke om at elever ikke har et trygt og godt skolemiljø. Felles mal for aktivitetsplan foreligger. Dette er med på å sikre at krav som er stilt i opplæringslovens § 9a blir ivaretatt.

Kommunen har sørget for at skoleledere og pedagogisk personale har fått informasjon om de plikter som følger av endringene i opplæringsloven. Informasjon til andre ansatte i skolen kunne etter vår vurdering vært mer gjort mer systematisk.

Etter vår vurdering har kommunen oppfylt kravet i opplæringsloven § 9A-9 om informasjonsplikt til elever og foresatte.

Vi har sett at det ligger informasjon på kommunens hjemmeside som ikke er oppdatert. Denne informasjonen bør oppdateres slik at det er i tråd med nytt regelverk.

Varsel som blir meldt inn, og aktivitetsplaner som blir laget, blir i for liten grad arkivert fortløpende i kommunens sak/arkivsystem.

I hvilken grad har deltakelse i prosjektet Ungdomstrinn i utvikling hatt virkning på kommunens utviklingsarbeid og skolens planer, metodikk og praksis?

Etter vår vurdering har deltakelsen i prosjektet Ungdomstrinn i utvikling hatt virkning på kommunens utviklingsarbeid og skolens planer, metodikk og praksis.

Kommunen har høstet erfaringer med skolebasert kompetanseutvikling på Drangedal 10-årige skole, og en legger opp til at slikt arbeid skal utvides til de andre skolene i kommunen. Etter vår vurdering kunne kommunens arbeid med skolebasert kompetanseutvikling vært synliggjort i kommunens skolepolitiske plattform-/pedagogisk utviklingsplan.

Skolen har bare delvis lokale læreplaner som er i tråd med kommunens krav og målsettinger gitt i *Skolepolitisk plattform, overordnede mål og pedagogisk utviklingsplan for skolene i Drangedal kommune 2017 – 2020*. I to av de lokale læreplanene finner vi beskrivelser av hvordan arbeid med grunnleggende ferdigheter skal legges til grunn for undervisningen i fagene.

Våre funn tyder på at deltakelsen i prosjektet har ført til økt samarbeid og samhandling mellom lærere på skolen. Dessuten oppgir lærerne at kompetanse på undervisning i regning som grunnleggende ferdighet har økt, og at de har endret praksis som følge av prosjektet.

4.2 Anbefalinger

Vi mener at kommunen bør

- sikre at ikke-pedagogisk personell i skolene blir gjort kjent med aktivitetsplikten og kommunens rutiner for arbeid med elevenes skolemiljø
- Sørgе for å ha oppdatert informasjon på kommunens nettsider om arbeid med elevenes skolemiljø
- Sørgе for å dokumentere varsler og tiltaksplaner i kommunens sak/arkivsystem fortløpende
- Følge opp kommunens egen *Pedagogisk utviklingsplan* ved å legge vekt på arbeid med grunnleggende ferdigheter i kommunens lokale læreplaner og implementere dette i undervisningen

Litteratur og kildereferanser

Lover og forskrifter

- Lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven).
- Forskrift 15. juni 2004 nr. 905 om revisjon i kommuner og fylkeskommuner mv.
- Lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)

Offentlige dokument

- St.meld. nr. 31 (2007–2008) *Kvalitet i skolen*
- St. meld nr. 22 (2010-2011) *Motivasjon – Mestring – Muligheter – Ungdomstrinnet:*
- Strategi for ungdomstrinnet 2012: *Motivasjon og mestring for bedre læring. Publikasjonskode F-4276*
- Utdanningsdirektoratet (sist endret 07.04.2016): *Rammeverk for skolebasert kompetanseutvikling på ungdomstrinnet 2013 – 2017.*
- Kunnskapsdepartementet (2012a). *Rammeverk for grunnleggende ferdigheter.* Oslo: Kunnskapsdepartementet

Annet

- <https://skoleporten.udir.no/>
- <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/nasjonale-satsinger/ungdomstrinn-i-utvikling/>

Vedlegg 1: Rådmannens hørings svar

Drangedal kommune
Rådmann

Telemark Kommunerevisjon IKS
Postboks 2805
3702 SKIEN

Deres ref.

Vår ref.
18/01440-4

Dato
15.11.2018

Mottatt rapport – Elevenes skolemiljø i Drangedal.

Vi takker for rapporten. Vi registrerer noen forbedringspunkter; noen er faktisk allerede i orden – og vi regner med at endelig rapport skal til behandling politisk.

Med hilsen

Jørn Christian Schjøth Knudsen
Rådmann
+47 35 99 70 02

Brevet er godkjent elektronisk.

Postadresse

Drangedal kommune
Gudbrandsveien 7
3750 Drangedal

Besøksadresse

Gudbrandsveien 7
3750 DRANGEDAL
www.drangedal.kommune.no

Telefon: +47 35 99 70 00

Epost: postmottak@drangedal.kommune.no

Bankgiro: 2635 07 00284
Org.nr.: 933277461

Vedlegg 2: Revisjonskriterier

Elevenes skolemiljø

Har Drangedal kommune tiltak for å fange opp og følge opp saker som gjelder elevenes skolemiljø.

Opplæringsloven kapittel 9a regulerer skoleeiers forpliktelser og arbeid med elevenes skolemiljø. Kapitlet ble endret i juni 2017¹⁴.

Hovedinnholdet i endringen er at den tidligere handlings- og vedtaksplikten skolene hadde etter endringen er byttet ut med en skjerpet aktivitetsplikt. Det er videre innført en ny ordning hvor fylkesmannen er håndhevingsinstans dersom foreldre/elev ikke er fornøyd med skolens oppfølging av saken.

Kapitlet gjelder for elever i grunnskolen, den videregående skolen og elever som deltar på leksehjelpordninger og i skolefritidsordninger. Det blir slått fast at alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som femmer helse trivsel og læring.

Skolen skal ha nulltoleranse mot krenkelser, vold, diskriminering og trakassering og det er rektor ved skolen som har ansvaret for at skolen arbeider kontinuerlig og systematisk med skolemiljøet, jf. opplæringsloven § 9A-3. Slikt systematisk arbeid kan skje gjennom informasjon, forebyggende arbeid og andre målrettede tiltak. Det kan være hensiktsmessig at dette er forankret i kommunens/skolenes styrende dokument og planer.

I § 9A-4 er det gjort greie for ansattes og skolen aktivitetsplikt.

Alle som arbeider på skolen, skal følge med på om elevane har eit trygt og godt skolemiljø, og gripe inn mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering dersom det er mogleg.

Alle som arbeider på skolen, skal varsle rektor dersom dei får mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø. Rektor skal varsle skoleeigaren i alvorlege tilfelle.

Ved mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø, skal skolen snarast undersøkje saka.

¹⁴ LOV-2017-06-09-38 om endringer i opplæringslova og friskolelova (skolemiljø)

Når ein elev seier at skolemiljøet ikkje er trygt og godt, skal skolen så langt det finst eigna tiltak sørge for at eleven får eit trygt og godt skolemiljø. Det same gjeld når ei undersøking viser at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø.

Skolen skal sørge for at involverte elevar blir høyrde. Kva som er best for elevane, skal vere eit grunnleggjande omsyn i skolen sitt arbeid.

Skolen skal lage ein skriftleg plan når det skal gjerast tiltak i ei sak. I planen skal det stå

- a) kva problem tiltaka skal løyse
- b) kva tiltak skolen har planlagt
- c) når tiltaka skal gjennomførast
- d) kven som er ansvarleg for gjennomføringa av tiltaka
- e) når tiltaka skal evaluerast.

Skolen skal dokumentere kva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikta etter første til femte ledd.

Utdanningsdirektoratet gir på sitt nettsted veiledning til skoleeier og skolen om arbeidet med det psykososiale miljøet.

Alle som arbeider på skolen har en plikt til å følge med på hva som skjer på skolen og gripe inn hvis de ser krenkelser som for eksempel mobbing. Dette gjelder først og fremst alle med en arbeidskontrakt med skolen eller skoleeier, uavhengig av om arbeidsforholdet er fulltid eller deltid, fast eller midlertidig, kortvarig eller langvarig.

Det gjelder også for andre ansatte hos en ekstern tjenesteleverandør. Det er ikke avgjørende om du mottar lønn for arbeidet, du har uansett plikt til å følge med dersom du regelmessig arbeider på skolen og du har kontakt med elevene.

Skolen skal informere foreldre og elever om rettighetene, jamfør § 9A-9. Dersom slik informasjon ikke er gitt, kan det ha betydning for kommunen ved en eventuell seinere sak om skadeserstatning.

På denne bakgrunn har vi utledet følgende revisjonskriterier:

Vi har utledet følgende revisjonskriterier:

- *Kommunen/skolen skal ha tiltak for å sikre et trygt skolemiljø.*
- *Skolen skal ha rutiner i tråd med de krav som er stilt i opplæringslovas kapittel 9a.*
- *Skolen skal sørge for at alle som arbeider ved skolen har fått opplæring i rutine og prosedyrene som gjelder elevenes skolemiljø.*
- *Skolen skal gi elever og foreldre/foresatte informasjon om ansvar, rettigheter og prosedyrer som gjelder avdekking og oppfølging av elevenes skolemiljø.*
- *Kommunen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.*

Ungdomstrinnet i utvikling

I hvilken grad har Drangedal skoles deltakelse i prosjektet Ungdomstrinn i utvikling hatt virkning på skolens planer, metodikk og praksis?

Kunnskapsløftet (forkortes LK06) er en norsk skolereform. Den omfatter hele grunnopplæringen (grunnskolen, videregående skole og voksenopplæringen) og trådte i kraft i august 2006.

Overordnet mål for reformen var at alle elever i norsk skole skal utvikle grunnleggende ferdigheter og kompetanse, slik at de kan delta aktivt i samfunnet. Skolen skal være inkluderende, passe for alle, og alle elevene skal få de samme mulighetene til å utvikle sine evner.

Endringer som følge av reformen:

- Arbeid med grunnleggende ferdigheter i alle fag på alle trinn.
- Lese- og skriveopplæring vektlegges fra første trinn.
- Nye læreplaner med tydelige kompetansemål.
- Ny fag- og timefordeling.
- Ny tilbudsstruktur i videregående opplæring.
- Lokal valgfrihet når det gjelder arbeidsformer, læremateriell og organisering av opplæringen.

I St.meld. nr. 31 (2007–2008) Kvalitet i skolen ble det fastsatt mål for kvaliteten i opplæringen. Disse målene legges også til grunn for St. meld nr. 22 (2010-2011) Motivasjon – Mestring – Muligheter – Ungdomstrinnet:

- Alle elever som går ut av grunnskolen, skal mestre grunnleggende ferdigheter som gjør dem i stand til å delta i videre utdanning og arbeidsliv.
- Alle elever og lærlinger som er i stand til det, skal gjennomføre videregående opplæring med kompetansebevis som anerkjennes for videre studier eller i arbeidslivet.
- Alle elever og lærlinger skal inkluderes og oppleve mestring.

I mai 2012 lanserte kunnskapsdepartementet en Strategi for ungdomstrinnet: Motivasjon og mestring for bedre læring. I denne pekes det på at skolebasert kompetanseutvikling er en viktig strategi for å bedre elevenes ferdigheter innenfor regning, lesing og skriving.

Utdanningsdirektoratet¹⁵ har slik definisjon på skolebasert kompetanseutvikling:

Skolebasert kompetanseutvikling innebærer at skolen, med ledelsen og alle ansatte, deltar i en utviklingsprosess på egen arbeidsplass. Hensikten er å utvikle skolens samlede kunnskap, holdninger og ferdigheter når det gjelder læring, undervisning og samarbeid.

Dette forutsetter:

- en systematisk utvikling på organisasjons- og individnivå over tid. Både skoleeiere, skoleledelsen og personalet ved den enkelte skole må være involvert i et forpliktende samarbeid.
- at kompetanseutviklingen er forankret i skoleeierens planer og målsettinger for skoleutviklingen i egen kommune. Dette må inngå som et sentralt element i skoleeierens styring, dialog og støttende tiltak rettet mot skolene.
- at elever, lærere, ledere og eksterne kompetansemiljøer samarbeider for å utvikle god klasseledelse, og styrker regne-, lese- og skriveopplæringen.

Med bakgrunn i strategien og de nasjonale målsettingene satt Utdanningsdirektoratet i gang prosjektet Ungdomstrinnet i utvikling. Dette er en nasjonal satsing på skolebasert kompetanseutvikling for ungdomstrinnet. Prosjektet startet med de første skolene i 2012. Drangedal v/Drangedal 10-årige skole valgte regning som grunnleggende ferdighet som sitt tema, og har hatt en prosjektperiode på tre semester, fra våren 2017 til sommeren 2018.

Ifølge *rammeverket for grunnleggende ferdigheter* er regning en grunnleggende ferdighet som går på tvers av fag. Ferdigheten å kunne regne er å bruke matematikk på en rekke livsområder. Det innebærer å resonnere og bruke matematiske begreper, fremgangsmåter, fakta og verktøy for å løse problemer og for å beskrive, forklare og forutse hva som skjer. Å kunne regne i et fag handler om å kunne tolke og forstå informasjon i dette faget. Det innebærer å kunne bruke disse opplysningene i faglige sammenhenger og på den måten få bedre innsikt i lærestoffet.

Til hvert fag i Kunnskapsløftet er det en beskrivelse av hva regning som grunnleggende ferdighet i faget innebærer. Kunnskapsløftet forutsetter at det utarbeides lokale læreplaner som konkretiserer innholdet i opplæringen, organisering og arbeidsmåter. Gjennom lokalt arbeid med læreplanene og operasjonalisering av kompetansemålene bør det være konkretisert hvordan en jobber med f.eks. regning som grunnleggende ferdighet i de ulike fagene.

¹⁵ Rammeverk for skolebasert kompetanseutvikling på ungdomstrinnet 2013 – 2017.

I *rammeverket for skolebasert kompetanseutvikling på ungdomstrinnet 2013 – 2017* er det vis til at:

Gjennomgående funn i nasjonal og internasjonal forskning viser at lærere opplever at egen læring i skolen har størst betydning for deres egen utvikling og for elevenes utbytte av undervisningen (Baumfield mfl, 2009; Timperley mfl, 2007; Postholm, 2010; Wall mfl, 2009). Forskning tilsier også at refleksjon basert på konkret observasjon er det beste utgangspunktet for å videreutvikle praksis (Clausen mfl, 2009; Ono & Ferreira, 2010; Postholm, 2008a; Timperley, mfl, 2007). Denne refleksjonen bør være kunnskapsbasert, og bygge på praktiske erfaringer og forskningsbasert teori (Eraut, 1994; Dale, 2001; Ertsås og Irgens, 2012). Det er vesentlig for medlemmene i en lærende organisasjon å ha en felles visjon, jobbe i felleskap og dele erfaringer for å nå ulike målsettinger.

I *rammeverket for skolebasert kompetanseutvikling på ungdomstrinnet 2013 – 2017* blir det videre sagt at forskningsbasert kunnskap må sees i sammenheng med lærernes egne erfaringer og kjennskap til elevene. Dette skjer gjennom læring i en sosial kontekst, og det er skolelederens oppgave å legge forholdene til rette for læring i et kollegium, og å sørge for at kunnskapen blir en del av organisasjonen. Skolelederne har fått eget tilbud om kompetanseutvikling innenfor endringsledelse og organisasjonsutvikling knyttet til den skolebaserte kompetanseutviklingen.

På denne bakgrunn har vi utledet disse revisjonskriteriene:

- *Skolebasert kompetanseutvikling bør være del av skoleeiers planer og målsettinger for skoleutvikling i kommunen.*
- *Skolens lokale læreplaner bør ha synlig spor av arbeid med grunnleggende ferdigheter.*
- *Prosjektet UiU bør ha bidratt til økt samarbeid og samhandling*
- *Prosjektet UiU bør ha gitt økt kompetanse i bruk av regning som grunnleggende ferdigheter i alle fag.*
- *Lærerne bør gjøre bruk av kompetansen som er tilført i UiU.*

Vedlegg 3: Metode og kvalitetssikring

Den praktiske gjennomføringen

Forvaltningsrevisjonen startet opp ved oppstartbrev til Drangedal kommune 9. mai 2018. Oppstartsmøte ble holdt 29. mai 2018 med kommunalsjef for skole og barnehage og rådgiver/mobbekontakt tilstede.

Datainnsamling og rapportskrivning har foregått i perioden mai til september 2018.

Innsamling og bearbeiding av data

For å undersøke kommunens arbeid med elevens skolemiljø har vi gjennomgått ulike former for planer, maler, skjema, rutiner og retningslinjer (se vedlegg 4). Vi har hentet statistikk fra Skoleporten (Utdanningsdirektoratet) og kommunes egen *Tilstandsrapport for barnehage, skole, SFO 2017*.

Vi har sett på kommunens internettsider og undersøkt på hvilken måte kommunen og skolene gir informasjon om arbeidet med elevens skolemiljø.

Vi har intervjuet rektorene på skolene i kommunen. Referat fra intervjuet er verifisert. Videre har vi innhentet informasjon fra sektorsjef og mobbekontakt. Tekst som referer til uttalelser fra disse er sendt til verifisering.

Vi har gjort et tilfeldig utplukke på åtte lærere/adjunkter fra kontaktinformasjonen som står på nettsidene til de tre skolene. Disse åtte har fått en e-post til med spørsmål om hvilke opplæringstiltak og informasjon som er gitt i forbindelse med endringene i opplæringslovens kap. 9a. Seks av de åtte svarte på henvendelsen. Alle tre skoler er representert blant lærerne som svarte.

Det er gjennomført en questbackundersøkelse blant lærer som var delaktige i prosjektet ungdomstrinn i utvikling. I alt 37 lærere fikk tilsendt elektronisk spørreskjema på e-post. Undersøkelsen ble purret opp to ganger. Det var 24 som svarte på undersøkelsen. Det gir en svarprosent på 65 %. Etter vår vurdering gir dette grunnlag for å peke på tendenser i meninger og erfaringer fra prosjektet. Data må likevel tolkes med en viss forsiktighet.

Ledere av FAU/samarbeidsutvalg på skolene har også fått spørsmål på e-post. Det var fem personer som fikk e-posten. Vi fikk svar fra tre personer (hvorav en var leder både i samarbeidsutvalget og FAU på sin skole). De som svarte representerte Kroken skole

og Drangedal 10-årige skole. Vi fikk ikke svar fra samarbeidsutvalg/FAU på Tørdal skule.

Vi har fått innsyn i kommunens sak/arkivsystem for å sjekke i hvilken grad bekymringsmeldinger og tiltaksplaner er dokumentert.

Pålitelighet og relevans

Forvaltningsrevisjoner skal gjennomføres på en måte som sikrer at informasjonen i rapporten er pålitelig og relevant. Pålitelighet handler om at innsamling av data skal skje så nøyaktig som mulig, og at en skal kunne få samme resultat dersom undersøkelsen gjøres på nytt. Relevans handler om at en undersøker de forholdene som problemstillingene skal avklare.

Vi har gjennomført flere tiltak for å sikre at dataene er relevante og pålitelige. Det er brukt intervjuguider og de som er intervjuet, er sentrale personer på området.

Vi har flere kilder. Vi har fått informasjon fra flere ansatte og brukt ulike skriftlige kilder. Når det er samsvar mellom beskrivelser og data fra flere kilder, er dette et tegn på at dataene gir en riktig beskrivelse av det som undersøkes.

Vi har også benyttet ulike metoder; intervju, spørreundersøkelse og dokumentgjennomgang. Når resultatene vi finner ved bruk av de ulike metodene ligner hverandre, styrker det funnene vi har gjort.

God kommunal revisjonsskikk - kvalitetssikring

Forvaltningsrevisjon skal gjennomføres og rapporteres i henhold til god kommunal revisjonsskikk og etablerte og anerkjente standarder på området, jf. forskrift om revisjon § 7. Denne rapporten er utarbeidet med grunnlag i RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon¹⁶.

RSK 001 krever at forvaltningsrevisjon skal kvalitetssikres. Kvalitetssikring skal sikre at undersøkelsen og rapporten har nødvendig faglig og metodisk kvalitet. Videre skal det sikres at det er konsistens mellom bestilling, problemstillinger, revisjonskriterier, data, vurderinger og konklusjoner.

¹⁶ Gjeldende RSK 001 er fastsatt av Norges Kommunerevisorforbunds styre med virkning fra 1 februar 2011, og er gjeldende som god kommunal revisjonsskikk. Standarden bygger på norsk regelverk og internasjonale prinsipper og standarder som er fastsatt av International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) og Institute of Internal Auditors (IIA).

Telemark kommunerevisjon IKS har utarbeidet et system for kvalitetskontroll som er i samsvar med den internasjonale standarden for kvalitetskontroll – *ISQC 1 Kvalitetskontroll for revisjonsfirmaer som utfører revisjon og begrenset revisjon av regnskaper samt andre attestasjonsoppdrag og beslektede tjenester*. Denne forvaltningsrevisjonen er kvalitetssikret i samsvar med vårt kvalitetskontrollsystem og i samsvar med kravene i RSK 001.

Vedlegg 4 Meldeskjema og mal for tiltaksplan

Meldeskjema

DRANGEDAL KOMMUNE

Vedlegg 1

Meldeskjema ved enkeltepisoder

Til rektor med kopi til kontaktlærer ved..... skole.

Varsling ved kunnskap om, eller mistanke om, krenkende ord og handlinger som mobbing, diskriminering, vold, rasisme, annen krenkende atferd eller at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

(jfr oppl.lovens §§ 9a-1, 9a-3 og 9a-4)

Unntatt offentlighet

Offentlighetsloven § 13, Forvaltningsloven § 13.

Hvem gjelder saken		Klasse
Hvem er for øvrig involvert?		Klasse

Navn på person som rapporterer episode:		Dato:	Kl:
---	--	-------	-----

Episoden er meldt til skolens ledelse	Dato:
---------------------------------------	-------

Aktuelle medarbeidere som er informert om episoden:

Navn		Navn	
Navn		Navn	

Det gjelder	Sett kryss	Bakgrunnsinformasjon	Sett kryss
Vold		Egen observasjon	
Mobbing		Den krenkende har selv varslet	
Rasisme		Medelever har varslet	
Utestengning		En foresatt har varslet	
Diskriminering		Annen person har varslet	
Annet			

Beskrivelse av hendelsen: (Bruk evt. baksiden)

Underskrift: _____

9

Mal for tiltaksplan

DRANGEDAL KOMMUNE

Vedlegg nr. 2

DRANGEDAL KOMMUNE

Unntatt offentlighet (Offentlighetsloven § 13, Forvaltningsloven § 13)

_____ skole

Henstilling om aktivitet knyttet til elevens psykososiale miljø (jfr. Opplæringsloven § 9A-4)

Hvem saken gjelder	Navn:	Klasse:
Andre involverte	Navn:	Klasse:

Navn på person som rapporterer episode:	Dato:	Kl.:

Saken er meldt til skolens ledelse	Dato:
------------------------------------	-------

Andre medarbeidere som er informert om saken:

Navn:		Navn:	
Navn:		Navn:	

Beskrivelse av hvilket problem som skal løses:

Hvilke tiltak skolen har planlagt:

10

717 018 Elevenes skolemiljø – Drangedal kommune

DRANGEDAL KOMMUNE

Når tiltaket skal gjennomføres

Hvem som er ansvarlig for gjennomføringa av tiltaket:

Når tiltaket skal evalueres:

Skolen skal dokumentere hva som har blitt gjort for å oppfylle aktivitetsplikten etter § 9 A-4.

Leser du dokumentet elektronisk?

For PC, android nettbrett eller Mac

Dette er et PDF-dokument, som er lagt til rette for Adobe Acrobat Reader. Adobe Acrobat Reader gir pålitelig visning av PDF, og kan lastes ned gratis.

Skal du finne noe raskt?

Du kan se innholdsfortegnelsen til venstre på skjermen hvis du velger dette ikonet, som du kan klikke på til venstre i skjermen.

Klikk på ønsket kapittel for å komme direkte dit i dokumentet.

Du kan også søke etter ord i teksten. Tast Ctrl+F på PC, eller Cmd+F på Mac, og skriv inn ønsket ord i søkefeltet som dukker opp.

Lese på iPad?

På iPad kan du lese dokumentet i iBooks.

Last ned rapporten fra e-posten, og åpne den i iBooks.

Importer med iBooks

- Klikk på ikonet
- Dokumentet legges i biblioteket

Her kan du bla gjennom rapporten side for side, eller du kan hoppe til ønsket side ved å bruke sidevisning. Sidevisning velger du fra toppen av skjermen (feltet til venstre i ikonet). Det er også mulig å navigere fra innholdsfortegnelsen – det velger du også fra toppen av skjermen (feltet i midten av ikonet).

[Klikk her for å gå tilbake til forsiden.](#)

Drangedal Kommune

Sektor for kunnskap, mangfold og kultur

Til

Jørn Chr. S. Knudsen
Rådmann
Drangedal kommune

05.09.2019

Notat vedrørende oppfølging av anbefalinger i forbindelse med forvaltningsrevisjon

I forbindelse med forvaltningsrevisjon som ble behandlet i kontrollutvalget 26. 11.2018 og kommunestyret 13.12.2018, ble det i vedtaket bedt om at rådmannen gir en skriftlig tilbakemelding på hvordan anbefalingene i rapporten er fulgt i kontrollutvalget innen 23.08.2019.

Sektor for kunnskap, mangfold og kultur mener at dette arbeidet er fulgt opp på en hensiktsmessig måte, og at de bemerkninger og anbefalinger som ble gitt er svart opp fra kommunens side. Fire anbefalinger ble gitt fra forvaltningsrevisjonen, og disse sammen med oppfølgingen fra kommunens side er gjengitt under.

- 1. Sikre at ikke-pedagogisk personell i skolene blir gjort kjent med aktivitetsplikten og kommunens rutiner for arbeid med elevenes skolemiljø*

Dette punktet er svart opp. Ved oppstart av nytt skoleår blir dette sikret ved gjennomgang av lovverk knyttet til dette (kapittel 9a i Opplæringsloven), samt skolenes rutiner for varsling og videre saksbehandling.

- 2. Sørge for å ha oppdatert informasjon på kommunens nettsider om arbeid med elevenes skolemiljø*

Alle lenker på kommunens nettside knyttet til dette har blitt oppdatert. Nettsidene er også oppe jevnlig på ledermøter, slik at vi husker på oppdateringer av eventuelle gamle lenker.

- 3. Sørge for å dokumentere varsler og tiltaksplaner i kommunens sak/arkivsystem fortløpende*

Alle skolene har en mer fortløpende ajourføring av slike varsler, enn hva som var tilfelle under revisjonen.

Drangedal Kommune

Sektor for kunnskap, mangfold og kultur

- 4. Følge opp kommunens egen Pedagogisk utviklingsplan ved å legge vekt på arbeid med grunnleggende ferdigheter i kommunens lokale læreplaner og implementere dette i undervisningen.*

Skolene har fokus på grunnleggende ferdigheter i både utviklingsarbeidet og undervisningen. Drangedal kommune har blitt språkkommune, og har derfor økt fokus på lesing som grunnleggende ferdighet. Det er også utarbeidet en ny leseplan i dette arbeidet, som sikrer lesing som grunnleggende ferdighet i alle fag.

Kommunalsjef erkjenner at det kan være noen mangler på dette punktet i de lokale læreplanene fortsatt, men ettersom ny læreplan skal innføres i 2020 er det lite hensiktsmessig å legge ned mye arbeid i å oppdatere disse nå.

Stein Heldal Hugstmyr

Fungerende kommunalsjef
Sektor for kunnskap, mangfold og kultur

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/10761-6
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang Møtedato
Drangedal kontrollutvalg 16.09.2019

Justert prosjektplan for forvaltningsrevisjon om Psykososialt miljø

Forslag fra sekretariatet:

Saken legges frem uten forslag til vedtak.

Bakgrunn for saken:

Kontrollutvalget vedtok i sitt møte 20.06.2019 sak 18/19 å starte en forvaltningsrevisjon om Psykososialt miljø i skolen. Utgangspunktet for forvaltningsrevisjonen har vært flere konkrete mobbesaker som har omtalt i pressen. Flere av sakene ligger langt tilbake i tid. Kontrollutvalget vedtok at forvaltningsrevisjonen skulle ha følgende temaer:

- Kartlegge og beskrive kommunens organisering og praksis i det forebyggende arbeidet rettet mot barn og unge.
- Kartlegger kommunen dokumentasjon av hvordan definerte elevsaker i den aktuelle tidsperioden er håndtert.

Kontrollutvalget ba revisjonen avgrense undersøkelsen de til konkrete sakene kommunen er gjort kjent med som i utgangspunktet var 7 saker.

Saksopplysninger:

Revisjonen skriver at det nå er bedt om innsyn i langt flere saker. Revisjonen har derfor utarbeidet et forslag til problemstilling og rammer for prosjektet. Forslaget er å justere tema to i forvaltningsrevisjonen siden administrasjonen gjennom innsynsbegjæringer selv har kartlagt dokumentasjon av de aktuelle elevsakene.

Revisjonen foreslår derfor følgende problemstillinger i den justerte prosjektplanen:

- Hvilke krav har vært satt til kommunens arbeid med elevenes skolemiljø?
- I hvilken grad viser dokumentasjonen av kommunens arbeid med skolemiljø at kommunen har hatt en organisering og rutiner/tiltak på området i tråd med de krav som er satt?

Revisjonen vil da ha en gjennomgang av regelverk/statlige føringer på områder fra 1975 og frem til 2016. Videre vil man gå gjennom kommunens organisering av arbeid med elevenes psykososiale skolemiljø. Hva som finnes av dokumentasjon på rutiner/reglement, planer mm. Som gjelder skolemiljø. Det vil da bli sett på både det forebyggende arbeidet og arbeid med konkrete saker. Man vil se på arbeid på skolene og tverrfaglig samarbeid. Kommunens organisering av arbeidet og kommunens tiltak/rutiner opp mot

regelverket/statlige føringer. Videre vil revisjonen se på dokumentasjon i konkrete saker hvor tidligere elver har opplevd mobbing. Og kartlegge om det er dokumentasjon av at rutiner/tiltak er blitt fulgt opp i praksis. Videre om det er dokumentasjon på at kommunen har iverksatt tiltak for å sikre elevenes skolemiljø. Revisor vil ikke vurdere om den enkelte sak er håndtert i samsvar med gjeldende krav og sakene vil bli omtalt generelt.

Revisjonen vil avgrense undersøkelsene til perioden fra 1975-2016. Fylkesmannen har gjennomført et tilsyn i 2019 på kommunens arbeid med elevenes skolemiljø, og dette tilsynet vil vise praksis i dag.

Revisjonen estimerer at en rapport kan leveres til kontrollutvalget i desember og at det vil være et behov for inntil 350 timer mer for å gjennomføre prosjektet. Fra tidligere behandling juni 2019 kom det frem at det var 150 timer igjen av forvaltningsrevisjonsressurser for dette året. Ifølge revisjonen vil et oppdrag på inntil 350 timer kunne kost inntil kr. 320 000.

Vurdering fra sekretariatet:

Kontrollutvalget må ta stilling om de ønsker å gjennomføre prosjektet i tråd med prosjektplanen som revisjonen har lagt frem med de endringer som følger av denne. Hvis kontrollutvalget ønsker å gjennomføre prosjektet i tråd med fremlagte plan vil det være behov for å be kommunestyret om en ekstra bevilgning for å betale for dette.

Sekretariatet har ikke kommet med et forslag til vedtak i påvente av kontrollutvalgets diskusjon om saken, men vil kunne komme med forslag til vedtak i møtet.

Vedlegg:

- Justert prosjektplan Psykososialt miljø i skolen

 <p>TELEMARK KOMMUNEREVISJON IKS</p>	<p>Vår ref: 717 019</p>	<p>Prosjekt: Psykososialt miljø i skolen, Drangedal kommune</p>
---	-----------------------------	---

Prosjektplan

Bestilling, bakgrunn og formål

Kontrollutvalget i Drangedal kommune har bestilt forvaltningsrevisjon i sak 18/19. Tema for forvaltningsrevisjonen er arbeid med elevenes psykososiale miljø i skolen. Utgangspunktet har vært flere konkrete mobbesaker som har vært omtalt i pressen. Flere av sakene ligger langt tilbake i tid. Kontrollutvalget har i tråd med forslag fra revisjonen vedtatt følgende tema for forvaltningsrevisjonen:

- kartlegge og beskrive kommunens organisering og praksis i det forebyggende arbeidet rettet mot barn og unge
- kartlegge kommunens dokumentasjon av hvordan definerte elevsaker i den aktuelle tidsperioden er håndtert.

Kontrollutvalget ba revisjonen avgrense undersøkelsen til de konkrete sakene kommunen er gjort kjent med. Dette var i utgangspunktet 7 saker.

Det er nå bedt om innsyn i langt flere saker. Vi har utarbeidet et forslag til problemstilling og rammer for prosjektet. Vi foreslår å justere tema to noe (kartlegging av enkeltsaker), siden administrasjonen gjennom håndtering av innsynsbegjæringer selv har kartlagt dokumentasjon av de aktuelle elevsakene.

Problemstillinger

Vi foreslår følgende problemstillinger:

Hvilke krav har vært satt til kommunens arbeid med elevenes skolemiljø?

I hvilken grad viser dokumentasjonen av kommunens arbeid med skolemiljø at kommunen har hatt en organisering og rutiner/tiltak på området i tråd med de krav som er satt?

Vi skal her ha en:

- Gjennomgang av regelverk/statlige føringer på området fra 1975 og frem til 2016.
- Gjennomgang av kommunens organisering av arbeid med elevenes skolemiljø. Vi kartlegger hva som finnes av dokumentasjon på rutiner/reglement, planer mm. som gjelder skolemiljø. Vi ser både på organiseringen av det forebyggende arbeidet og arbeid med konkrete saker. Vi skal her se på arbeid på skolene og det tverrfaglige samarbeidet. Vi vil se kommunens organisering av arbeidet og kommunens rutiner/tiltak opp mot regelverk/statlige føringer.

 <p>TELEMARK KOMMUNEREVISJON IKS</p>	<p>Vår ref: 717 019</p>	<p>Prosjekt: Psykososialt miljø i skolen, Drangedal kommune</p>
---	-----------------------------	---

- Vi vil se på dokumentasjon i konkrete saker hvor tidligere elever har opplevd mobbing. Vi vil kartlegge om det er dokumentasjon av at rutiner/tiltak er blitt fulgt opp i praksis og om det er dokumentasjon på at kommunen har iverksatt tiltak for å sikre elevens skolemiljø. Vi vil **ikke** vurdere om den enkelte sak er håndtert i samsvar med gjeldene krav. Sakene vil bli omtalt generelt.

Vi ber om anledning til å gjøre mindre justeringer i problemstillingen. Er det behov for større justeringer vil det avklares med kontrollutvalget.

Kilder for revisjonskriterier

Revisjonskriteriene vil i hovedsak bli utledet fra:

- Kommuneloven
- Forvaltningsloven
- Arkivloven

- Grunnskolelova med veiledning fra 1976 og forskrifter fra 1980 og 1989
- NOU 1981:37 om skolemiljø og NOU 1995:18 ny lovgivning om opplæring
- Forskrift for miljøretta helsevern i skoler og barnehager 1995
- Opplæringslova med forarbeider, forskrifter og rundskriv

- Lov om helsearbeid i skolen og andre undervisningsinstitusjoner 1957
- NOU 1979:53 Skolehelsetjenesten
- Kommunehelsetjenesteloven
- Forskrift om helsetjenester i skoler 1983
- Forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons og skolehelsetjeneste 2003
- Helse og omsorgstjenesteloven

- Barnevernloven (1992 og 1953)

Avgrensning

Vi har som utgangspunkt å se på perioden 1975 – 2016. Vi har valgt å ikke se på perioden etter regelendringen som kom i 2017. Fylkesmannen har i 2019 gjennomført et tilsyn på kommunens arbeid med elevenes skolemiljø, og dette tilsynet vil vise praksis i dag.

 <p>TELEMARK KOMMUNEREVISJON IKS</p>	Vår ref: 717 019	Prosjekt: Psykososialt miljø i skolen, Drangedal kommune
---	---------------------	---

Datagrunnlag

Dokumenter vil være den viktigste datakilden i prosjektet, supplert med informasjon fra intervju. Det at vi undersøker tilbake i tid, gjør at intervjudata har noen begrensninger. Vi vil undersøke dokumentasjon i elevmapper, samt rutiner, reglement, planer og annen relevant dokumentasjon i kommunen.

Leveranse

Vi planlegger å levere rapport til kontrollutvalget i desember.

Planlagt ressursbruk avhenger av omfang av saker som skal gjennomgås og hvor lang tidsperiode det er snakk om. Vi har her tatt utgangspunkt i at vi har gjennomgang av regelverk for perioden 1975 – 2016 og det som finnes av dokumentasjon på organisering/rutiner/tiltak for samme periode, samt at vi ser på 30 saker. Det vil da være behov for ytterligere 350 timer til prosjektet.

02.09.19

Anne Sæterdal

Prosjektleder

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/11850-1
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Drangedal kontrollutvalg	16.09.2019

Bestilling av risiko- og vesentlighetsvurdering som grunnlag for plan for forvaltningsrevisjon 2020-2023 Drangedal kommune

Forslag fra sekretariatet:

Drangedal kontrollutvalg bestiller risiko- og vesentlighetsanalyse av kommunens virksomhet og virksomheten i kommunens selskaper i tråd med ny kommunelov § 23-3 fra Agder Kommunerevisjon IKS. Analysen forventes levert i løpet av 2020.

Bakgrunn for saken:

Ny kommunelov, som i hovedsak trer i kraft ved konstituering av nytt kommunestyre i Drangedal i oktober 2019, sier følgende om forvaltningsrevisjon (§ 23-3):

Forvaltningsrevisjon innebærer å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, regelleterlevelse, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak.

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, utarbeide en plan som viser på hvilke områder det skal gjennomføres forvaltningsrevisjoner. Planen skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet og virksomheten i kommunens eller fylkeskommunens selskaper. Hensikten med risiko- og vesentlighetsvurderingen er å finne ut hvor det er størst behov for forvaltningsrevisjon.

Planen skal vedtas av kommunestyret og fylkestinget selv. Kommunestyret og fylkestinget kan delegere til kontrollutvalget å gjøre endringer i planen.

Saksopplysninger:

Vi nærmer oss slutten av inneværende valgperiode, og det er på tide å tenke fremover mot ny valgperiode. For å sikre at kompetansen til det avtroppende kontrollutvalget blir tatt vare på i overgangen til ny periode og nytt utvalg, er det naturlig at revisjonen allerede nå får bestillingen av ny analyse av kommunens virksomhet og virksomheten i kommunens selskaper. Det er satt opp en egen sak i møtet der kontrollutvalget kan gi sine vurderinger av hvilke områder som kan være relevant å undersøke nærmere for vurdere om det kan være behov for forvaltningsrevisjon.

Det er imidlertid viktig å merke seg at det er det nye kontrollutvalget valgt på konstituerende møte i kommunestyret i oktober 2019 som skal legge frem Plan for forvaltningsrevisjon for det nye kommunestyret. Det er derfor ikke meningen at risiko- og vesentlighetsvurderingen skal ferdigstilles før også det nye kontrollutvalget har vært sterkt involvert i analyseprosessen. Det skal skje gjennom vinteren 2019-våren 2020. En grundig analyseprosess er nødvendig for å gjøre de beste prioriteringene av hvilke områder kontrollutvalget mener det er viktigst å gjennomføre forvaltningsrevisjoner på.

Det er nytt i ny kommunelov at det skal lages en felles plan for forvaltningsrevisjoner som gjelder både egen virksomhet og kommunens selskaper. Dette er gjort for at kontrollen av kommunale tjenester skal behandles likt uansett om kommunen løser oppgavene innen egen organisasjon eller gjennom et selskap. Det er også nytt at kravet om risiko- og vesentlighetsanalyse fremgår av lovteksten og ikke som før i forskrift om kontrollutvalg. Risiko- og vesentlighetsanalysen er det som i tidligere forskrift ble kalt overordnet analyse

Vurdering fra sekretariatet:

Saken er ment som et startpunkt for arbeidet med risiko- og vesentlighetsvurderingen.

Forvaltningsrevisjon skal gjennomføres av revisjonen, men loven sier ikke noe om hvem som skal gjennomføre analysen. Denne bestillingen vil dermed være avklarende i forhold til revisjonen i forhold til dette.

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/11852-1
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Drangedal kontrollutvalg	16.09.2019

Bestilling av risiko- og vesentlighetsvurdering som grunnlag for plan for eierskapskontroll 2020-2023 Drangedal kommune

Forslag fra sekretariatet:

Drangedal kontrollutvalg bestiller risiko- og vesentlighetsanalyse av kommunens virksomhet og virksomheten i kommunens selskaper i tråd med ny kommunelov § 23-4 fra Telemark kommunerevisjon IKS. Analysen forventes levert i løpet av 2020.

Bakgrunn for saken:

Ny kommunelov, som i hovedsak trer i kraft ved konstituering av nytt kommunestyre i Drangedal i oktober 2019, sier følgende om eierskapskontroll (§23-4):

«Eierskapskontroll innebærer å kontrollere om den som utøver kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring.

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, utarbeide en plan for hvilke eierskapskontroller som skal gjennomføres. Planen skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens og fylkeskommunens eierskap. Hensikten med risiko- og vesentlighetsvurderingen er å finne ut hvor det er størst behov for eierskapskontroll.

Planen skal vedtas av kommunestyret og fylkestinget selv. Kommunestyret og fylkestinget kan delegerer til kontrollutvalget å gjøre endringer i planen.»

Saksopplysninger:

Vi nærmer oss slutten av inneværende valgperiode, og det er på tide å tenke fremover mot ny valgperiode. For å sikre at kompetansen til det avtroppende kontrollutvalget blir tatt vare på i overgangen til ny periode og nytt utvalg, er det naturlig at revisjonen allerede nå får bestillingen av ny analyse av kommunens virksomhet og virksomheten i kommunens selskaper. Det er satt opp en egen sak i møtet der kontrollutvalget kan gi sine vurderinger av hvilke områder som kan være relevant å undersøke nærmere for vurdere om det kan være behov for eierskapskontroll.

Det er imidlertid viktig å merke seg at det er det nye kontrollutvalget valgt på konstituerende møte i kommunestyret i oktober 2019 som skal legge frem Plan for eierskapskontroll for det nye kommunestyret. Det er derfor ikke meningen at risiko- og vesentlighetsvurderingen skal ferdigstilles før også det nye kontrollutvalget har vært sterkt involvert i analyseprosessen. Det skal skje gjennom vinteren 2019-våren 2020. En grundig analyseprosess er nødvendig for å gjøre de beste prioriteringene av hvilke områder kontrollutvalget mener det er viktigst å gjennomføre eierskapskontroller på.

Det er nytt i ny kommunelov at det skal lages en egen plan for eierskapskontroll løsrevet fra behovet for forvaltningsrevisjon i selskapet. En eventuell forvaltningsrevisjon i selskap vil falle inn under Plan for forvaltningsrevisjon. Det er også nytt at kravet om risiko- og vesentlighetsanalyse fremgår av lovteksten og ikke som før i forskrift om kontrollutvalg. Risiko- og vesentlighetsanalysen er det som i tidligere forskrift ble kalt overordnet analyse

Vurdering fra sekretariatet:

Saken er ment som et startpunkt for arbeidet med risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens eierskap. Loven fastsetter at det er revisjonen som skal gjennomføre eierskapskontroller, men den sier ikke noe hvem som skal gjennomføre den bakenforliggende risiko- og vesentlighetsvurderingen. Denne bestillingen vil dermed være avklarende i forhold til revisjonen og sekretariatet i forhold til dette

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/11850-2
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Drangedal kontrollutvalg	16.09.2019

Innspill til plan for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll

Forslag fra sekretariatet:

Saken legges frem uten innstilling.

Bakgrunn for saken:

Sittende kontrollutvalg skal gis anledning til å komme med innspill til neste planperiode ut i fra deres kjennskap og kunnskap til kommunen.

Saksopplysninger:

Bestemmelsene om planer for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll er hjemlet både i ny kommunelov § 23-3 og § 23-4. Videre gir dagens forskrift om kontrollutvalg og forskrift om revisjon en nærmere beskrivelse av bestemmelsene om planarbeidet.

For å sikre at bystyret velger ut de mest relevante prosjektene, skal kontrollutvalget utarbeide en plan for forvaltningsrevisjon og en plan for eierskapskontroll. Begge planene er i utgangspunktet uavhengige av hverandre, men det kan være en fordel å samordne planarbeidet. Det nye kontrollutvalget og bystyret vil behandle plan for forvaltningsrevisjon og plan for eierskapskontroll for neste valgperiode i løpet av høsten 2020.

For å utarbeide gode planer som får frem hvilke områder i kommunen som bør kontrolleres, må det gjennomføres en risiko- og vesentlighetsanalyse (tidligere overordnet analyse) av kommunens virksomhet. Risiko- og vesentlighetsanalysen skal gi svar på hvilke områder det er knyttet størst risiko til, og hvilke områder det er mest vesentlig for kontrollutvalget å undersøke. En slik analyse er planlagt gjennomført vinteren/våren 2019/2020 og det er tradisjonelt revisjonen som gjennomfører denne analysen i samarbeid med kontrollutvalget og sekretariatet. Det er viktig at kontrollutvalget er aktivt involvert i prosessen, spesielt når det gjelder vurdering og prioritering av prosjekt som skal gjennomføres i planperioden.

Det kommer også frem av «Kontrollutvalgsboken» at kontrollutvalget selv er en viktig informasjonskilde i analysearbeidet. Det er derfor en fordel at kontrollutvalget selv er aktivt involvert i analysearbeidet. Kontrollutvalgsmedlemmene sitter på viktig kunnskap om kommunen med bakgrunn i sitt politiske engasjement og arbeidet i utvalget. Også revisjonen og sekretariatet vil ha erfaringer fra gjennomførte revisjoner, kontroller og behandlede saker som kan være viktige informasjonskilder.

Det er en fordel om det blir lagt til rette for en god prosess som sikrer at alle kontrollutvalgsmedlemmene deltar og får uttrykt sin mening. Det sittende kontrollutvalget har god kjennskap til kommunens virksomhetsområder og eierinteresser, derfor er det viktig at det sittende kontrollutvalget involveres i arbeidet med risiko- og vesentlighetsanalysen. Et erfarent kontrollutvalg på tampen av sin periode kan bidra med viktig informasjon, og oversikt over, kommunens virksomhet og kontrollutvalgets arbeid i perioden som har vært. Det i denne valgperioden blitt gjennomført selskapskontroller forvaltningsrevisjoner og undersøkelser med temaene:

- Tilsyn med byggesaker
- Pleie og omsorg
- Føringer for eierskap i Drangedal kommune
- Elevenes skolemiljø
- IATA IKS – selvkost (pågående)
- Gjennomgang av aktuelle mobbesaker – skole (pågående)

Det er viktig at denne prosessen blir vektlagt i kontrollutvalget, og det er bakgrunnen for at kontrollutvalget får forelagt denne saken på tampen av perioden. Det legges med dette opp til at det sittende kontrollutvalget får en anledning til gi innspill i forkant av prosessen med analysearbeidet. Denne prosessen er ofte basert på innsamlet informasjon som, sammen med kontrollutvalgets egne erfaringer, danner grunnlag for å vurdere kommunens ulike tjenesteområder og eierstyring.

Vurdering fra sekretariatet:

Saken legges frem til drøfting i kontrollutvalget uten forslag til vedtak. Kontrollutvalgets medlemmer gis anledning til å komme med innspill til planarbeidet i møte.

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/11854-1
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Drangedal kontrollutvalg	16.09.2019

Budsjett kontroll, tilsyn og revisjon 2020 Drangedal kommune

Forslag fra sekretariatet:

Kontrollutvalget innstiller til kommunestyret:

Kommunestyret vedtar forslag til budsjett for 2020 for kontroll, tilsyn og revisjon i Drangedal kommune med en ramme på kr. 1 112 000.

Kontrollutvalget sitt budsjettforslag skal følge budsjettsaken til kommunestyret via formannskapet.

Bakgrunn for saken:

Forskrift om kontrollutvalg og revisjon § 2 sier følgende om budsjettbehandlingen:
«Kontrollutvalget skal utarbeide forslag til budsjett for kontrollarbeidet i kommunen eller fylkeskommunen. Forslaget skal følge innstillingen til årsbudsjett etter kommuneloven §14-3 tredje ledd til kommunestyret eller fylkestinget.»

Kontrollutvalget fremmer med dette en sak til kommunestyret (via formannskapet) om budsjett for kontrollutvalget sin virksomhet og kjøp av revisjons- og sekretariattjenester for 2020 i Drangedal kommune.

Saksopplysninger:

Sekretariatet har utarbeidet et forslag til budsjett for kontroll, tilsyn og revisjon i Drangedal kommune for 2020. Kontrollutvalgets budsjett omfatter kostnadene til selve driften av utvalget, og i tillegg kostnadene til sekretariattjenester for kontrollutvalget og kjøp av revisjonstjenester. Budsjettet er basert på tidligere budsjett- og regnskapstall og noe på anslag.

Det å sørge for god kontroll og nødvendig tilsyn med driften av den kommunale virksomheten er høyaktuelt. Kontrollutvalget er kommunestyrets eget verktøy for gjennomføring av egenkontroll i virksomheten. Kommunestyret har ansvar for å sørge for at det blir bevilget tilstrekkelige ressurser til dette.

Sekretariatet vil knytte noen kommentarer til enkelte av postene:

1. Møtegodtgjørelse/Tapt arbeidsfortjeneste

Denne posten påvirkes blant annet av aktiviteten i utvalget, hvilke godtgjørelser kommunen har, og om medlemmene har krav på/trenger å få dekt tapt arbeidsfortjeneste for å delta i det politiske arbeidet. Det er tatt høyde for fem møter i året og deltakelse på andre kurs/møter. Godtgjørelsene i Drangedal kommune er knyttet opp mot ordfører sin faste godtgjørelse som igjen utgjør 80 prosent av stortingsrepresentantenes lønn. Leder av kontrollutvalget får en fast årlig godtgjørelse på 3 prosent av ordfører sin lønn. For hvert møte utbetales det en møtegodtgjørelse på 1 promille av ordfører lønn til hvert medlem. Denne posten inneholder også kostnader knyttet til arbeidsgiveravgift.

I ny kommunelov som trår i kraft fra 2020 er det bestemt at det skal være fem medlemmer i kontrollutvalget. Det er derfor budsjettert med godtgjørelse for fem medlemmer i 2020. Ved et nytt utvalg vil det være noe vanskelig å beregne kostnader til tapt arbeidsfortjeneste/frikjøp før første året har gått. Kostnadene til dette er derfor basert på tidligere års kostnader og noe anslag.

2. Kurs og opplæring

Det er viktig med tilstrekkelig ressurser til at medlemmene får delta på ulike kurs og seminar for å holde seg oppdatert og få påfyll faglig sett. Det er viktig med god kontakt og erfaringsutveksling mellom kontrollutvalgsmedlemmer. Deltakelse på nasjonale, fylkesvise og regionale samlinger er viktig i denne sammenheng.

Sett i lys av Drangedal kommunes stramme økonomi, mener sekretariatet at det likevel bør legges til rette økonomisk slik at alle medlemmene får anledning til å delta på Temark sine regionale konferanser i egen regi. I 2019 var det kun lagt opp til at et medlem skulle ha muligheten til å delta på en nasjonal konferanse som for eksempel NKRFs årlige konferanse i februar eller Forum for kontroll og tilsyn sin konferanse i juni. I budsjettforslaget for 2020 foreslår sekretariatet at ikke en slik begrensing første året for et nytt kontrollutvalg slik at alle medlemmer har mulighet til å få en god og lik opplæring og kurs i starten av perioden.

3. Kjøp av tjenester

Drangedal kommune har valgt å delta i to interkommunale selskap for å utføre kontroll- og tilsynsoppgavene Dette er Vestfold og Telemark revisjon IKS (tidligere Telemark Kommunerevisjon IKS) for revisjonsoppgaver og Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS (Temark) for sekretariatsoppgaver.

3.1 Sekretariatstjenester

Drangedal kommune er medeier i Temark. Kostnader i selskapet blir fordelt etter eierbrøk/møtefrekvens/kommunestørrelse. Budsjettet for Temark fastsettes endelig av representantskapet i Temark i november, og budsjettallene er derfor anslag.

3.2 Revisjonstjenester

Drangedal kommune er medeier i Vestfold og Telemark revisjon IKS. Kostnader i selskapet fordeles etter eierbrøk/kommunestørrelse, og budsjett for virksomheten fastlegges av representantskapet. Det faste driftstilskuddet omfatter ordinær regnskapsrevisjon og en gitt mengde med forvaltningsrevisjon. Skulle det oppstå behov for mer forvaltningsrevisjon i løpet av 4-års perioden enn det som er avtalt må kommunen enten omprioritere prosjekter, eller kjøpe flere timer i tillegg. Inkludert i år ligger kostnader til risiko- og vesentlighetsvurdering for plan for forvaltningsrevisjon 2020-2023 og plan for eierskapskontroll 2020-2023 som er en lovpålagt oppgave. Budsjettert revisjonstilskudd er for 2020 mindre enn for 2019 og dette skyldes at kostnader til revidering av kirkelig fellesråd og kommunale foretak ikke lenger er en del av tilskuddet. Disse vil i stedet bli fakturert direkte.

4. Selskapskontroll og andre tjenester

Kjøp av tjenester har tidligere også omfattet kostnader knyttet til gjennomføring av selskapskontroll og evt. andre tjenester det skulle bli behov for. Selskapskontroll har hittil blitt bestilt fra Telemark

Kommunerevisjon IKS, og fakturert i tillegg til det faste driftstilskuddet. I forbindelse med ny kommunelov er selskapskontroll/eierskapskontroll nå blitt definert som en revisjonsoppgave og er fra og med 2020 inkludert i revisjonstilskuddet. Med andre tjenester menes for eksempel kjøp av tjenester fra andre revisjonsselskap, advokattjenester eller andre eksterne tjenester. Drangedal ikke de siste årene hatt kostnader til andre tjenester til andre leverandører av tjenester og det foreslås derfor at denne kostnaden settes til kr. 0.

Forslag til budsjett for kontroll og tilsyn 2020:

Beskrivelse	Regnskap 2018	Budsjett 2019	Regnskap aug.19	Budsjett 2020
Møtegodtgjørelse	50 840	80 000	27 684	80 000
Beverting	1 625	1 500	900	2 000
Kontormateriell og annet utstyr	4 265	5 000	4 350	5 000
Opplæring, kurs og konferanser	21 175	25 000	18 924	50 000
Sum kontrollutvalget	77 905	109 000	51 858	137 000
<i>Kjøp fra IKS</i>				
Kjøp av sekretariatstjenester	139 600	144 849	72 425	161 000
Kjøp av revisjonstjenester	824 612	846 000	634 500	814 000
Selskapskontroll o.l	0	50 000	0	0
SUM TOTALT	1 042 117	1 149 849	758 783	1 112 000

* *Anbefaling etter ny kommunelov om fem medlemmer i utvalget*

** *Budsjettet for Temark fastsettes endelig av representantskapet i Temark i november, og budsjettallene er derfor anslag.*

Vurdering fra sekretariatet:

Sekretariatet foreslår en budsjetttramme på kr. 1 112 000 for kontrollutvalget i 2020, inkl. kjøp av revisjons- og sekretariattjenester. Dette er en nedgang på ca. 38 000 kr fra 2019. Vi mener dette gir et realistisk bilde av forventede utgifter for kontrollutvalgets virksomhet i det kommende året.

Skulle det oppstå situasjoner som nevnt over der det blir behov for ekstraordinære granskinger/rapporter, og det er nødvendig å hente inn eksternt kompetanse/kjøre ekstra tid fra **Vestfold og Telemark revisjon IKS**, kan behovet for tilleggsbevilgninger til kontroll- og tilsynsvirksomheten oppstå. Dette er i så tilfelle en sak for kommunestyret.

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/02602-5
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang
Drangedal kontrollutvalg

Møtedato
16.09.2019

Regnskapsrevisors egenvurdering av uavhengighet 2019

Forslag fra sekretariatet:

Saken tas til orientering.

Bakgrunn for saken:

I henholdt til forskrift om revisjon §15 skal oppdragsansvarlig revisor årlig avgi en skriftlig egenvurdering av sin uavhengighet til kontrollutvalget. Foreliggende egenvurdering legges frem for kontrollutvalget for gjennomgang.

Saksopplysninger:

Egenvurdering av uavhengighet for oppdragsansvarlig regnskapsrevisor Kjell Ekman og oppdragsrevisor Birgitte Holmberg følger vedlagt.

Vurdering fra sekretariatet:

Sekretariatet har ingen bemerkninger til revisors uavhengighetserklæring.

Vedlegg:

- Revisor uavhengighetserklæring 2019

Hovedkontor:
Postboks 2805, 3702 Skien
Tlf.: 35 91 70 30
e-post: post-tkr@tekomrev.no
www.tekomrev.no

Distriktkontor:
Postboks 83, 3833 Bø
Tlf.: 35 05 90 00

Foretaksregisteret:
985 867 402 MVA

Kontrollutvalget i Drangedal kommune
v/Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS
Hellandtunet, Postboks 4
3833 Bø

Vår ref.: 19/990/holb
Deres ref.:
Arkivkode: 817100

Vurdering av oppdragsansvarlig revisors og oppdragsrevisors uavhengighet i forhold til Drangedal kommune og underliggende foretak

Kommuneloven § 79 og forskrift om revisjon (revisjonsforskriften) § 12 stiller krav til at revisor skal ha godandel, være uavhengig og objektiv.

I henhold til revisjonsforskriften § 15 skal oppdragsansvarlig revisor hvert år, og ellers ved behov, avgi en skriftlig egenvurdering av sin uavhengighet til kontrollutvalget. Vi velger samtidig å ta med vurdering av oppdragsrevisors uavhengighet.

Vandelsattest er dokumentert ved tilsetting i Telemark kommunerevisjon IKS.

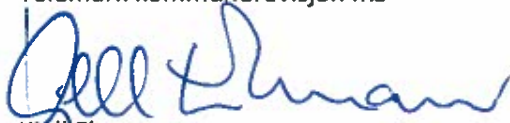
Oppdragsansvarlig revisors vurdering av uavhengighet

Pkt. 1: Ansettelsesforhold	Undertegnede er ikke ansatt hos andre arbeidsgivere enn i Telemark kommunerevisjon IKS.
Pkt. 2: Medlem i styrende organer	Undertegnede er ikke medlem av styrende organ i noen virksomhet som Drangedal kommune eller foretakene deltar i.
Pkt. 3: Delta eller inneha funksjoner i annen virksomhet, som kan føre til interessekonflikt eller svekket tillit	Undertegnede deltar ikke i eller innehar funksjoner i annen virksomhet som kan føre til interessekonflikt eller svekket tillit til rollen som revisor.
Pkt. 4: Nærstående	Undertegnede har ikke nærstående som har tilknytning til Drangedal kommune eller foretakene som har betydning for uavhengighet og objektivitet.
Pkt. 5: Rådgivnings- eller andre tjenester som er egnet til å påvirke revisors habilitet	Undertegnede har ikke utført rådgivnings- eller andre tjenester overfor Drangedal kommune eller foretakene som kommer i konflikt med denne bestemmelsen.
Pkt. 6: Tjenester under kommunens egne ledelses- og kontrolloppgaver	Undertegnede har ikke ytet tjenester overfor Drangedal kommune eller foretakene som hører inn under kommunens eller foretakenes egne ledelses- og kontrolloppgaver.

Pkt. 7: Opptre som fullmektig for den revisjonspliktige	Undertegnede opptre ikke som fullmektig for Drangedal kommune eller foretakene.
Pkt. 8: Andre særegne forhold	Undertegnede kjenner ikke til andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til uavhengighet og objektivitet.

Skien, 21.5.2019

Telemark kommunerevisjon IKS

Kjell Ekman
oppdragsansvarlig/statsautorisert revisor

Birgitte Holmberg
oppdragsrevisor

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/15229-1
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Drangedal kontrollutvalg	16.09.2019

Evaluering av kontrollutvalget arbeidsform og saker

Forslag fra sekretariatet:

Skriv inn forslag til vedtak

Bakgrunn for saken:

Kontrollutvalget er nå på slutten av sin periode. I løpet av perioden har kontrollutvalget fått noen erfaringer og kunnskaper om hvordan kontrollutvalget og sekretariatet jobber, og hva som eventuelt kunne vært forbedret i neste periode. Kontrollutvalget sitter kanskje også igjen med noen innspill om samspillet mellom kontrollutvalg og revisjon, rådmannen og kommunestyret.

Saksopplysninger:

Kontrollutvalget er et lovpålagt utvalg, og har en sentral rolle i kommunens egenkontroll. For å ivareta denne rollen har utvalget omfattende oppgaver og vid innsynsrett i kommunale forhold. Kontrollutvalget kan foreta de undersøkelser som det finner nødvendig for å ivareta sin kontrolloppgave på vegne av kommunestyret.

Kontrollutvalgets mandat er å føre kontroll og tilsyn med forvaltningen. Som en del av dette generelle kontrollansvaret er utvalget tillagt enkelte konkrete oppgaver. Kontrollutvalget skal:

- gi uttalelse om kommunens årsregnskap
- utarbeide planer for forvaltningsrevisjon og selskapskontroll
- rapportere til kommunestyret om gjennomførte forvaltningsrevisjoner og selskapskontroller

I tillegg skal kontrollutvalget påse at:

- kommunen har en forsvarlig revisjonsordning, både når det gjelder regnskaps- og forvaltningsrevisjon
- revisjonsmerknader blir fulgt opp
- det føres kontroll med at den økonomiske forvaltningen foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak
- det blir gjennomført forvaltningsrevisjon og selskapskontroll
- kommunestyrets merknader til forvaltningsrevisjoner og selskapskontroller blir fulgt opp

Kontrollutvalget skal rapportere resultatene av sitt arbeid til kommunestyret.

Kontrollutvalget har ingen myndighet til å fatte vedtak som binder forvaltningen. Utvalget kan heller ikke overprøve politiske prioriteringer som er foretatt av kommunens folkevalgte organer eller vurdere hensiktsmessigheten av politiske vedtak. Dette innebærer at kontrollutvalget ikke skal vurdere den politiske hensiktsmessigheten av administrative vedtak som gjøres med hjemmel i delegert myndighet. Utvalget skal ikke brukes som arena for «omkamp» om politiske saker der flertallet i kommunestyret eller politiske utvalg har fattet et vedtak. Kontrollutvalget kan imidlertid uttale seg dersom kommunestyret for eksempel har truffet, eller er i ferd med å treffe, et vedtak som vil være ulovlig.

Forum for Kontroll og Tilsyn skriver i sin veileder at kontrollutvalgets hovedoppgave er å føre tilsyn og kontroll med forvaltningen i kommunen på vegne av kommunestyret. Oppgaven omfatter også tilsyn og kontroll med at aktiviteten i alle politiske utvalg skjer i tråd med lover, regler og politiske vedtak. Dette kontrollansvaret gjelder likevel ikke for kommunestyret bortsett fra unntaket nevnt ovenfor: dersom det har gjort, eller er i ferd med å gjøre et ulovlig vedtak. Kontrollutvalget skal uansett ikke blande seg bort i hensiktsmessigheten av et politisk vedtak.

I slutten av perioden kan kontrollutvalget velge å gi innspill på blant annet følgende temaer:

- Har møtene blitt gjennomført på en god måte? Hva kunne eventuelt forbedres her?
- Har sakene blitt fulgt opp på en tilfredsstillende måte?
- Har opplæringen vært tilfredsstillende?
- Har samspillet med revisjonen fungert tilfredsstillende?
- Har samspillet med rådmannen/administrasjonen fungert tilfredsstillende?
- Har samspillet med ordfører/kommunestyret fungert tilfredsstillende?

Det anbefales at kontrollutvalgsmedlemmene kommer med sine innspill i møtet.

Vurdering fra sekretariatet:

Sekretariatet har ikke kommet med et forslag til vedtak i saken da vedtaket vil kunne bestå av de innspillene som fremkommer i møtet.

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/12031-1
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Drangedal kontrollutvalg	16.09.2019

Overordnet revisjonsstrategi regnskapsrevisjon 2019 Drangedal kommune

Forslag fra sekretariatet:

Overordnet revisjonsstrategi for regnskapsrevisjon i Drangedal kommune 2019 tas til orientering.

Bakgrunn for saken:

Overordnet revisjonsstrategi er dokumentet som viser den overordnede planleggingen av regnskapsrevisjonen i den enkelte kommune. Formålet er å dokumentere at de planlagte revisjonshandlingene er tilstrekkelige og effektive. Kontrollutvalget har et ansvar for å påse at det gjennomføres revisjon i kommunen. Som et ledd i å følge opp dette orienterer oppdragsrevisor om strategien for revisjon for det enkelte revisjonsår.

Saksopplysninger:

Telemark Kommunerevisjon IKS er valgt som revisor for Drangedal kommune og har avtale om å levere regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon for Drangedal kommune. Kommunens revisor skal følge lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i revisjonsarbeidet.

Overordnet revisjonsstrategi 2019 er det overordnede planleggingsdokumentet for gjennomføring av regnskapsrevisjon for regnskapsåret 2019. Strategien skal gi kontrollutvalget et innblikk i hvilke fokusområder revisjonen har prioritert, hva som er årlige oppgaver og hva som er ekstraordinære oppgaver.

Oppdragsrevisor Birgitte Holmberg vil gi en gjennomgang av den overordnede revisjonsstrategien for regnskapsrevisjon i Drangedal kommune i møtet

Vurdering fra sekretariatet:

Overordnet revisjonsstrategi er revisjonens arbeidsdokument og skal bare tas til orientering av kontrollutvalget. Fremleggelse av revisjonsstrategien for utvalget er med på å sikre kontrollutvalget et bedre grunnlag for å ivareta sitt påseansvar overfor revisjonen.

Vedlegg:

- Overordnet revisjonsstrategi regnskapsrevisjon 2019 Drangedal kommune

Overordnet revisjonsstrategi for regnskapsrevisjon 2019

Drangedal kommune

Om Telemark kommunerevisjon IKS og overordnet revisjonsstrategi

Telemark kommunerevisjon IKS (TKR) er et av landets største interkommunale revisjonsselskaper. Alle de 18 kommunene i Telemark, Larvik kommune i Vestfold og Telemark fylkeskommune er eiere av selskapet. Vi utfører revisjon og andre tjenester for våre eiere og andre kommunale/fylkeskommunale aktører.

I tillegg til regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon for kommunen *og kommunale foretak* avgir TKR mange ulike uttalelser og attestasjoner for ulike enheter i kommunen. Dette er uttalelser og attestasjoner som tilskuddsgivere krever for tildeling og utbetaling av ulike former for tilskudd. Vi utfører også rådgiving av ulik art og revisor møter i politiske utvalg, slik som KU og k-styret.

Etter særskilt bestilling påtar TKR seg også å utarbeide plan for selskapskontroll og utføre selskapskontroll knyttet til selskap der kommunen har eierinteresser.

Fra 2015 har vi inngått en avtale om faglig og administrativt samarbeid med de interkommunale revisjonsordningene Buskerud kommunerevisjon IKS og Vestfold kommunerevisjon. Det er vedtatt at Telemark kommunerevisjon IKS og Vestfold kommunerevisjon blir slått sammen til Vestfold og Telemark Revisjon IKS fra 1.1.2020.

Du kan finne alle våre forvaltningsrapporter og annen informasjon på vårt nettsted www.tekomrev.no.

Innhold

1	Innledning	3
2	Regnskapsrevisjon	4
3	Risikovurdering.....	5
3.1	Kommunens økonomi.....	5
3.2	Kommunens økonomiske internkontroll	9
3.3	Kommunale foretak.....	10
4	Vurdering av vesentlighet	10
5	Revisjonsplan	11
5.1	Generelt:.....	11
5.2	Drift:	12
5.3	Investering:	12
6	Avslutning	12

1 Innledning

Kommunens revisor skal følge lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i revisjonsarbeidet.¹

Revisjon av kommunen består av to hovedoppgaver; regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon. Telemark kommunerevisjon IKS (TKR) er valgt som revisor og har avtale om å levere disse tjenestene for kommunen.

Vi omtaler ikke forvaltningsrevisjon i dette dokumentet, med mindre de utførte rapportene har direkte betydning for arbeidet med regnskapsrevisjon.

Overordnet revisjonsstrategi er det overordnede planleggingsdokumentet for gjennomføring av regnskapsrevisjon. Formålet med overordnet revisjonsstrategi er å gi kontrollutvalget informasjon om de overordnede vurderingene og hensynene som revisor har lagt vekt på i planleggingen av revisjonsarbeidet. Revisjonsstandarden "Planlegging av revisjon av et regnskap" ligger til grunn for dette dokumentet som sammen med rapportering gjennom året, være et grunnlag for å oppfylle kontrollutvalgets tilsyns- og påseansvar av revisor.

Ved planlegging av revisjonsoppdraget skal revisor vurdere kontrollmiljøet i kommunen. Det omfatter bl.a. vurdering av den administrative oppbygningen, kompetansen, eventuelle skifte av nøkkelpersonell, omorganisering, sentral/desentral regnskapsføring og endringer av økonomisystem mv. Vurdering av risiko og vesentlighet er også en del av planleggingen. Alt dette totalt har betydning for de ressursene vi planlegger å bruke på revisjon av oppdraget.

Regnskapsrevisjon og attestasjoner gjennomføres løpende. Årsoppgjørsrevisjonen starter når regnskapet er avlagt (frist 15. februar) og varer fram til vi avgir revisjonsberetningen. Denne skal avgis så snart revisor er ferdig med revisjon av årsregnskapet, senest 15. april.

I tillegg til oppgavene nevnt over, reviderer TKR også andre regnskaper med nær tilknytning til kommunen. Dette er for eksempel regnskapet for kirkelig fellesråd. For revisjon av dette regnskapet utarbeides det egen revisjonsstrategi og –plan. Her gjelder særskilte lover, forskrifter og instruksjer. Kontrollutvalget har ingen rolle i revisjon av kirkelig fellesråd.

¹ Kommuneloven av 25.9.92, Forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner av 15.6.04, Internasjonale revisjonsstandarder (International standards on auditing – ISA)

2 Regnskapsrevisjon

Formålet med regnskapsrevisjonen er å bekrefte at årsregnskapet er i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk, som bygger på internasjonale revisjonsstandarder. Disse krever at vi etterlever etiske krav og utfører arbeidet på en måte som skal gi betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

Revisors konklusjoner om årsregnskapet kommer fram i revisors beretning, hvor vi uttaler oss om følgende fire temaer:

- årsregnskapet er avgitt i samsvar med lov og forskrifter og god kommunal regnskapsskikk i Norge
- regnskapet i det alt vesentlige er i samsvar med budsjettvedtak, og at budsjettbeløpene i årsregnskapet stemmer med regulert budsjett
- opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter
- registrering og dokumentasjon av kommunens regnskapsopplysninger er i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Ved eventuelle vesentlige mangler ved ett eller flere av disse punktene vil det komme fram som merknader i revisjonsberetningen. Kontrollutvalget vil da få brev med nærmere bakgrunn for merknaden, såkalt nummerert brev fra revisor.

I tillegg til revisors beretning, utarbeider revisor en årlig rapport til kontrollutvalget. Denne er en oppsummering av revisjonsarbeidet for regnskapsåret. Revisor tar her opp ulike forhold vi anser som viktige, men ikke er så alvorlige og vesentlige at de må tas med i revisjonsberetningen. Eventuelle merknader gitt i revisjonsberetningen utdypes også, da revisjonsberetningen er forholdsvis standardisert.

Revisor rapporterer også til KU om revisjonsarbeidet gjennom hele året. Dette gjøres muntlig i hvert kontrollutvalgsmøte. Hvis det er saker av mer alvorlig karakter vil rapporteringen til kontrollutvalget være skriftlig.

Revisor må vurdere om informasjon og opplysninger vi har fått kan tyde på at det foreligger misligheter. Gjennom sitt arbeid skal revisor bidra til å forebygge og til å avdekke misligheter. Begrepet misligheter brukes oftest om tilsiktede handlinger. Det er særlig to typer tilsiktede handlinger som er relevante for revisor; uredelig regnskapsrapportering og underslag av eiendeler. Dersom revisor konstaterer misligheter, skal det straks sendes en skriftlig foreløpig innberetning til kontrollutvalget. Når forholdet er avklart, får kontrollutvalget endelig innberetning. Rådmann skal ha kopi av innberetningene.

3 Risikovurdering

Risiko handler om:

- hva som kan gå galt,
- hvor sannsynlig er det at noe går galt og
- hva er konsekvensen hvis det skulle gå galt.

Revisor utfører risikoanalyser av kommunen for å kartlegge eventuelle områder hvor det kan foreligge risiko som kan medføre vesentlige feil i regnskapet. Gjennom risikoanalysene vurderes risiko på ulike områder, og resultatet av analysene avgjør omfanget og valget av aktuelle revisjonshandlinger.

Kommunene er ganske stabile virksomheter, med faste oppgaver som skal løses innenfor budsjettets rammer. Rammene for kommunens drift er i hovedsak avhengig av statlige overføringer og skatteinntekter. Den kommunale virksomheten må forholde seg til mange lover, forskrifter og rundskriv. Regelverket er omfattende og det vil alltid være en viss risiko for at ikke alle regler etterleves.

3.1 Kommunens økonomi

Prioriteringene som kommunen vedtar i økonomiplanen for 2019-2023 inkl. årsbudsjettet er forankret i kommuneplanens samfunnsdel for 2019-2029. Drangedal kommunes hovedmål er å få befolkningsvekst. I samfunnsplanens handlingsdel for 2019-2023 er det vedtatt ulike satsningsområder som blir prioritert gjennom ulike tiltak i økonomiplanen. Det skal blant annet legges til rette for arbeidspendling og skape gode, trygge bo- og oppvekstmiljøer, men også legges til rette for etablering av flere fritidsboliger.

Kommunen har tradisjonelt hatt en stram, men ryddig økonomi. Kommunen har hatt gode resultater i 2017 og 2018, med mindreforbruk på henholdsvis 16 millioner kr og 8,8 millioner kr. Dette har imidlertid kommet som følge av bruk av fond, som igjen har blitt satt av på ulike disposisjonsfond, blant annet til sektorvise fond og fond til kommunestyrets disposisjon. I budsjettet for 2019 er det ikke lagt fram konkrete innsparingstiltak, kun krav om resultatforbedringer. Tjenestenivået videreføres på samme nivå som for 2018, men det er et mål om å rasjonalisere og hente ut effektiviseringsgevinster.

Ny kommunelov trer i kraft 1.1.2020. Den krever at kommunestyret benytter finansielle måltall i økonomistyringen, men det er opp til kommunestyret selv å velge hvilke måltall kommunen skal styre etter og størrelsen på disse. Bestemmelsen må sees i sammenheng med at kommunene skal forvalte sin økonomi slik at den

økonomiske handleevnen blir ivare tatt over tid. Drangedal har ikke vedtatt noen konkrete finansielle måltall for økonomien.

Drift:

Drangedal kommune vil få mindre til drift framover, som følge av økte investeringer og reduserte inntekter. Hovedutfordringen for kommunen er å tilpasse driften til de stadig reduserte driftsrammene. Kommunen er sårbar for endringer i det økonomiske opplegget fra regjeringen. Demografisk sammensetning og reduksjon i folketall påvirker de frie inntektene. Skatt og rammetilskudd utgjør omlag 70% av driftsinntektene og er frie inntekter som kommunestyret selv kan disponere. Drangedal kommune er en lavinntektskommune. På grunn av lave skatteinntekter får kommunen kompensert for dette gjennom inntektsutjevningstilskuddet.

Kommunen har innført eiendomsskatt for 10 år siden. Det er ikke foreslått noen økning av eiendomsskatten for 2019, men det skal foretas en ny taksering av alle boliger i løpet av 2019, slik kravet er.

Kommunen beregner kommunale gebyrer i tråd med Retningslinjer for beregning av selvkost. Kommunen har vedtatt at gebyrene på vann og avløp skal dekkes fullt ut, men for disse selvkostområdene har kommunen opparbeidet underskudd gjennom flere år. Retningslinjene anbefaler at underskudd bør være dekket inn senest 5 år etter at det er oppstått. Ut fra særskilte lokale forhold kan kommunen vurdere å strekke perioden for inndekning lenger enn 5 år. Vi har anbefalt at kommunestyret gjør en konkret vurdering av hvor lang tidshorisonnt man beregner for inndekning. Dette er også tydeliggjort i ny kommunelov.

Pensjon er vanskelig å budsjettere. Utgiftene til pensjon baserer seg på anslag fra pensjonskassene KLP og SPK. Mindre endringer i beregningsforutsetningene kan gi store utslag i betalbar pensjon. Det er forventet en økning i betalbar pensjon framover. Kommunen har tatt noe høyde for dette, ved at deler av mindreforbruket for 2018 er avsatt til et eget fond som skal brukes til å kostnadsføre premieavviket fra året før.

Kommunen tar årlig ut eieruttak fra Everket. Ny utbyttestrategi ble vedtatt av kommunestyret i oktober 2018 og sier at Drangedal kommune skal ha et eieruttak på 50% av resultat etter skatt. Resterende 50% settes av til egenkapital i Everket. Det er for 2019 budsjettert med et eieruttak på 5,5 millioner kr. Utbygging av Suvdøla kraftverk kan redusere kommunens eieruttak framover, samtidig som gjelden for kommunen som konsern øker kraftig.

Økt gjeld betyr økte renter og avdrag, som påvirker driftsrammene. Rentekostnadene har over tid vært lave, men prognosene anslår en liten økning framover. Dette tas det høyde for i budsjettet. Kommunen har hatt en bevisst tanke om framtidige

Overordnet revisjonsstrategi – revisjonsåret 2019 – Drangedal kommunen

rentekostnader ved låneopptak og har ved siste låneopptak inngått en avtale om fastrente på 10 år, som i hovedsak skal gå til nytt kraftverk. Avtaler om rentebinding de siste årene har i hovedsak ligget mellom 1 - 3 år.

Kommunens avdrag på lån inkluderer også andelen avdrag på lån som gjelder Everket. Kommunen har som policy at avdragene skal være på størrelse med låneopptak på investeringer som kommunen selv må betjene, dvs. ikke lån til selvkostområder eller formidlingslån. Denne policyen vil etter hvert bidra til at kommunen i realiteten reduserer sin gjeldsgrad. Kommunen har en såkalt "handlingsregel" som sier at kommunen ikke skal re-investere mer enn den nedbetaler i avdrag over en 4 års-økonomiplanperiode. I ny kommunelov er beregningen av minimumsavdrag skjerpet. For Drangedal kommunes del vil innskjerpingen ikke få vesentlig betydning. Kommunen har de siste årene valgt å legge nivået på avdrag slik at avdraget er tilnærmet det nivået ny kommunelov krever.

Det er et krav i kommuneloven at netto driftsresultat skal være tilstrekkelig til å dekke nødvendige avsetninger. Staten v/Teknisk beregningsutvalg har satt som mål på sunn økonomi at kommunene samlet sett over tid har et nivå på netto driftsresultat på 1,75 %. Drangedal fikk i 2018 et netto driftsresultat på 0,2%, som var en nedgang fra 2017. Kommunen har også dette året budsjettert med bruk av disposisjonsfond for å få budsjettet i balanse. Både brutto og netto driftsresultat budsjetteres i minus. Det budsjetteres med et negativt netto driftsresultat på 2%.

Investeringer:

Kommunen budsjetterer med brutto investeringer for 88 millioner kr. i 2019. Den største enkeltinvesteringen er utbygging av Kroken barnehage, med en investeringsramme på 48 millioner kr. Nevnte prosjekt blir størst i økonomiplanperioden, i tillegg til VAR- utbygginger og utbygging av Suvdøla kraftverk i regi av Everket.

Finansieringen av investeringene skjer i hovedsak ved låneopptak. Svært lite finansieres ved egne midler og kommunen har lite midler på investeringsfond til dette. Prosjektet Suvdøla kraftverk er satt i gang. Kommunestyret har vedtatt at investeringen skal finansieres ved låneopptak i regi av Drangedal kommune. Kommunen må regulere dette inn i sitt investeringsbudsjett. Dette gjelder både bruk av lån og utlån.

Gjeld, likviditet og fondsmidler:

Kommunen har høy lånegjeld. Utbygging av ny barnehage i Kroken pådrar kommunen økt gjeldsbyrde. Kommunens samlede langsiktige gjeld inneholder også gjeld som Everket betjener. Foretakets investeringsplaner vil medføre kraftig økning i gjelden.

Overordnet revisjonsstrategi – revisjonsåret 2019 – Drangedal kommunen

Lånegjelden er høy, også i forhold til sammenlignbare kommuner. Samlet gjeld ekskl. pensjonsforpliktelsene (netto lånegjeld) øker og er ved utgangen av 2018 i overkant av 620 millioner kr. Lånegjelden representerer en belastning på kommunens driftsbudsjett, da renter og avdrag utgiftsføres der.

Det er viktig å se netto lånegjeld i forhold til utviklingen i driftsinntektene. KS mener at kommuner med netto lånegjeld over 75% av driftsinntektene har lite handlingsrom. Dette forholdstallet har vært godt over 100 de siste årene. Tar man hensyn til at rentenivået nå er historisk lavt, innebærer dette en risiko i forhold til framtidig renteoppgang. Underliggende tabell fra KOSTRA -statistikk viser utviklingen for Drangedal kommune, inklusiv langsiktig gjeld knyttet til Everket.

Langsiktig gjeld ex pensjonsforpliktelser i % av brutto driftsinntekter (prosent)	2015	2016	2017	2018
0817 Drangedal	144,9	142,7	139,0	158,3
EKA08 Telemark	94,5	92,5	93,0	98,1
EKG02 KOSTRA-gruppe 2	93,4	93,2	92,7	95,2

Deler av den langsiktige gjelden vil være knyttet til forhold som ikke belaster kommuneøkonomien. Ved å ta hensyn til ulike forhold som rentekompensasjon, selvkostregulerte tjenester og kommunens likviditet, kan man regne ut hvor stor andel av gjelden som er følsom for renteendringer. Da blir tallene lavere.

Kommunens likviditet er god. Dette skyldes flere faktorer, blant annet ubrukte lånemidler, som følge av forsinket framdrift på investeringsprosjektene, men også økning i disposisjonsfond. Kommunen mener overskuddslikviditet bør plasseres i finansielle omløpsmidler og gi bedre avkastning enn det innskudd i banken gir. Kommunen har en god bankavtale og denne har i en periode gitt bedre rente enn den rente kommunen i snitt betaler for sine lån. Kommunestyret vedtar ny finansstrategi i løpet av høsten 2019, der overskuddslikviditet omtales.

Kommunen har også dette året budsjettet med bruk av disposisjonsfond for å få budsjettet i balanse. Selv om kommunen har lagt opp til bruk av disposisjonsfond vil trolig ikke bruken få vesentlige negative konsekvenser, fordi man de siste årene også har hatt gode resultater som har blitt tilført disposisjonsfondet. Kommunens disposisjonsfond ved utgangen av 2018 er på 25,2 millioner kr, som utgjør 6,3% av driftsinntektene. Dette anses å være innenfor anbefalingen fra Teknisk beregningsutvalg, som sier at kommuner bør ha disponible midler på 5-10% av driftsinntektene for å ha et godt handlingsrom. Kommunen bør vurdere å vedta hvor stort disposisjonsfondet skal være for å ha økonomisk handlingsrom. Dette er særlig viktig sett i lys av kommunens høye gjeldsbyrde, uforutsigbarhet i premieavvik og usikkert rentenivå framover.

Oppsummert vil risikoen i kommunens økonomi være at enhetene har for høyt aktivitetsnivå i forhold til de rammene som er til disposisjon, samt endringer i de eksterne faktorene, altså faktorer som kommunen selv ikke kan påvirke. Den høye lånegjelden utgjør også en risiko. Dersom rentenivået økes, i tillegg til at premieavviket blir større enn forventet, vil det gå utover netto driftsresultat, som allerede er budsjettert lavere enn det som er anbefalt.

3.2 Kommunens økonomiske internkontroll

Revisor skal opparbeide seg en forståelse av den økonomiske internkontrollen i kommunen. Ansvaret for internkontrollen er definert i kommuneloven og omtales der som "betryggende kontroll". Det innebærer at kommunen skal ha dokumentert økonomisk internkontroll i form av formaliseringer, dokumenter og rutiner som utarbeides, vedlikeholdes, kontrolleres og følges opp. Formålet er å sikre at kommunen har den ønskede utvikling, at lover og regler overholdes, at det er kvalitet og effektivitet i tjenestene og at kommunens omdømme og legitimitet ikke svekkes (KS).

Den interne kontrollen kan deles i følgende komponenter:

- Kontrollmiljøet
- Kommunens risikovurderingsprosess
- Informasjonssystemet
- Kontrollaktiviteter
- Overvåking av kontroller

Drangedal kommune har etablert interne kontrollrutiner på en rekke områder. Revisor gjennomgår disse løpende i revisjonsarbeidet. Vesentlige rutiner for vårt arbeid er kommunens interne regelverk, regnskaps- og budsjettoppfølging og rutiner rundt attestasjon og anvisning. Vårt inntrykk er at kommunen ikke har hatt en systematisk tilnærming til rutiner og kontroller. Noen rutiner er muntlige og kontrollrutinene oppleves fragmentert. Dette kan være en risiko ved skifte av personell. Rådmannen har igangsatt et arbeid med å lage et overordnet system for styring og intern kontroll, hvor tanken er å samle alle relevante reglementer og rutiner på ett sted.

Ressursene på avdeling for økonomi og utvikling har over noe tid vært redusert. Vi er usikre på hvilken effekt dette har for kommunens internkontroll. Avdelingens størrelse i forhold til oppgaver vanskeliggjør en tilfredsstillende arbeidsdeling.

Rådmannen rapporterer til kommunestyret to ganger pr. år. I tillegg har politikerne i styrer/utvalg tilgang til økonomisk informasjon via kommunens system for balansert målstyring (BMS). Kommunestyret vedtar nødvendige budsjettjusteringer hovedsakelig ved halvårsrapporteringen. Dersom det er behov for ytterligere budsjettjusteringer,

må rådmannen legge det fram for kommunestyret innen regnskapsårets utgang. Ny kommunelov stiller krav om tertialvis rapportering til kommunestyret.

Offentlige innkjøp er regulert av lov om offentlige anskaffelser, et regelverk som er omfattende og i stadig endring. Nye regler om offentlige anskaffelser trådte i kraft 1.1.2017. Drangedal kommune er deltaker i Grenlandskommunenes innkjøpsenhet (GKI) og skal forholde seg til rammeavtalene som er inngått i dette samarbeidet. I tillegg inngår kommunen selv en del avtaler etter konkurranse.

EØS-avtalen forbyr som hovedregel offentlig støtte til næringslivet, med en rekke unntak. Det er viktig at kommunen har kunnskap om lovverket for offentlig støtte og hvilke muligheter og begrensninger som finnes, for eksempel i forbindelse med tilskudd og tomtekjøp. Dette er områder hvor det kan være risiko for at kommunen ikke overholder reglene om offentlig støtte.

3.3 Kommunale foretak

Kommunen har 2 kommunale foretak, Drangedal everk KF og Drangedal Kraft KF. Det første selskapet distribuerer og produserer kraft, mens det andre selskapet har ansvaret for omsetningen. Telemark kommunerevisjon IKS kjøper tjenester av Revisorteam Vest Telemark AS for revisjon av foretakene. Everket må forholde seg til eget regelverk for nettvirksomheten, bl.a. ved at NVE beregner en inntektsramme for hvor mye kundene maksimalt skal betale i nettleie.

Kommunestyret har vedtatt hvordan Drangedal everk KF sitt overskudd skal fordeles. Foretaket har hatt gode resultater og overført midler til kommunen i samsvar med kommunestyrets vedtak. Det er planlagt en større utbygging og det er usikkert hvordan det vil påvirke selskapets resultater framover.

4 Vurdering av vesentlighet

Revisor skal utføre arbeidet med sikte på å avdekke eventuelle vesentlige feil eller mangler. Det følger av revisjonsstandardene at revisor ved utarbeidelse av den overordnede revisjonsstrategien skal fastsette en vesentlighetsgrense for regnskapet totalt sett.

Vesentlighetsbegrepet brukes av revisor både ved planlegging og utførelse av revisjon. Begrepet er også sentralt når revisor skal ta stilling til hvordan vi skal håndtere identifisert feilinformasjon. Vesentlighetsgrensen brukes når revisor skal konkludere på de ulike avsnittene i revisjonsberetningen. I tilfeller hvor vi finner vesentlige feil får det konsekvenser i form av ulike typer kommentarer i selve revisjonsberetningen, jf. avsnitt 2.

I en *normal* (ren) revisjonsberetning rapporterer revisor at: *årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir en dekkende fremstilling av den finansielle stillingen til ABC kommune per 31. desember 20X1, og av resultatet for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge.*

Vesentlighetsgrensen for regnskapet totalt sett fastsettes med bakgrunn i risikoanalysen, revisors profesjonelle skjønn og den generelle kunnskapen revisor har om kommunen. Vi vurderer blant annet følgende momenter:

- Kommunens investeringsaktivitet
- Bemanningssituasjonen og kompetansen innenfor økonomiavdelingen
- Økonomistyringen i kommunen
- Kommunens regnskaps- og budsjettoppfølging og økonomirapportering
- Størrelsen på de kommunale virksomhetene
- Politikernes og medias oppmerksomhet om kommunens økonomiske disposisjoner
- Kommunens økonomi- og lønnsystem
- Oppfølging innenfor delegasjon og desentraliserte økonomiløsninger
- Skifte av nøkkelpersonell
- Kommunens interne regelverk

5 Revisjonsplan

Med basis i risiko- og vesentlighetsvurderingene utarbeider revisor planer for hvert enkelt revisjonsoppdrag. Revisjonsplanene angir de enkelte revisjonshandlinger som revisor skal utføre. Revisjonsplanene er revisjonens interne arbeidspapirer og skal ikke behandles politisk. Vi gjengir likevel hovedområdene av det vi har bestemt å se på i 2019 med bakgrunn i risikovurderingen.

5.1 Generelt:

- Merverdiavgift og momskompensasjon
 Dette er et område som generelt kan innebære høy risiko. Vi bruker derfor mye tid til å følge opp dette, blant annet ved attestasjon av terminoppgaver for momskompensasjon. Vi yter også bistand i forhold til ulike momsspørsmål, blant annet innenfor samarbeid med private utbyggere. Deler av kommunens drift kan være i konkurranse med andre aktører i et marked. I så fall kan kommunen miste fradraget for momskompensasjon. Det er viktig at kommunen har rutiner som fanger opp når man eventuelt kommer i en konkurransesituasjon.
- Økonomirapportering
 - Kontroll av økonomirapportering og budsjettoppfølging

- Kontroll av finansrapportering
- Kontroll av selvkostområdet

5.2 Drift:

- Test av ulike kontrolltiltak innenfor lønnsområdet
- Test av ulike kontrolltiltak innenfor inntektsområdet
- Kartlegging av VAR- området
- Kartlegging av rutiner på NAV
- Kartlegging av rutiner på boligkontoret (formidlingslån mv.)
- Observasjon av innkjøpt inventar og utstyr på utvalgte virksomheter
- Kontroll av innkjøp

5.3 Investering:

- Kostnadskontroll og fakturakontroll av utvalgte investeringsprosjekter
- Kontroll av skillet mellom driftsutgifter og investeringsutgifter
- Observasjon av innkjøpt inventar og utstyr på utvalgte virksomheter
- Kontroll av anskaffelser

6 Avslutning

Den overordnede revisjonsstrategiens risiko- og vesentlighetsvurderinger bygger på en foreløpig vurdering av bl.a. erfaring, historisk regnskapsmaterieell og den interne kontroll som foreligger i kommunen.

Det videre arbeidet med regnskapsrevisjon kan avdekke forhold som kan medføre endringer i revisjonsstrategien. Vesentlige endringer skal dokumenteres og kontrollutvalget skal informeres om disse.

Skien, 29.8.2019

Telemark kommunerevisjon IKS

Kjell Ekman
oppdragsansvarlig revisor

Birgitte Holmberg
oppdragsrevisor

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 19/00148-5
Saksbehandler Sander Haga Ask

Saksgang	Møtedato
Drangedal kontrollutvalg	16.09.2019

Eventuelt 16.09.2019

Forslag fra sekretariatet:
Saken tas til orientering.

Saksopplysninger:

1. Innkommen post
 - a. Ingen.
2. Referatsaker
3. Neste møte
4. Eventuelt